

DUNĂREA DE JOS

245
AUGUST
2022

revista

DUNĂREA DE JOS

EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI

PREȘEDINTE: Costel FOTEA

CENTRUL CULTURAL DUNĂREA DE JOS

MANAGER: Vali Viorel SANDU

REDAȚIA:

Redactor șef: Florina Zaharia

Redactori: Alina-Simona Dragomir, Laura Dumitrache,

Eduard Mihalcea, Adrian Doru Nica, Costel Radu.

Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor. Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate. Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook: *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se regăsește pe site-ul instituției. Revista *Dunărea de Jos* este membru APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editurilor din România).

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Str. Domnească, nr. 61, cod: 800008, tel. 0236418400, fax. 415590,

e-mail: office@ccdj.ro

ISSN: 1583-0225

Revista poate fi procurată de la sediul redacției.

Aceasta poate fi citită integral și gratuit în arhiva sa:

https://www.ccdj.ro/editura_revista.html

lansare proiect

TRECUTUL ARE UN NOU VIITOR

Cooperare transfrontalieră pentru valorificarea patrimoniului cultural din Galați, România și Hîncești, Republica Moldova în Mereșeni, Republica Moldova

Proiectul se desfășoară pe o perioadă de 24 de luni și urmărește realizarea următoarelor obiective specifice:

- îmbunătățirea, prin lucrări de extindere și restaurare, a două monumente culturale, istorice și de arhitecturale, respectiv construcția unei săli noi de spectacole la Casa Gheorghiade - Centrul Cultural „Dunărea de Jos” Galați, România și restaurarea *Morii cu Aburi* din comuna Mereșeni, raionul Hîncești, Republica Moldova;
- promovarea patrimoniului local cultural și istoric, tangibil și intangibil, în rândul locuitorilor și vizitatorilor din Galați și Hîncești;
- dezvoltarea unei strategii eficiente privind valorificarea și promovarea patrimoniului cultural și istoric din Galați și Hîncești.

Lansarea proiectului „*Trecutul are un nou viitor*” în comuna Mereșeni, raionul Hîncești, Republica Moldova

Festivalul Internațional de Folclor Doina Covurluiului 5 – 7 august 2022

CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
CENTRUL CULTURAL „Dunărea de Jos”

the international council
of organizations
of folkloric festival
and folk art

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE FOLCLOR
Doina Covurluiului
Ediția a XV-a * 5-7 august 2022

INVITAȚII SPECIALE

MIOARA VELICU   NICOLAE FURDU IANCU   CRISTINA TURCU PREDA   VIORICA MACOVEI   VALENTIN SANFIRA

România   Serbia   Polonia   Ucraina   Republica Moldova   Turcia   Macedonia de Nord

Esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor
SPECTACOLELE ÎNCEP LA ORA 18.00 - 5, 6, 7 august 2022
TÂRG DE MEȘTERI POPULARI (ceramică, țesături, artizanat, pictură naivă)

Consiliul Județean Galați și Centrul Cultural Dunărea de Jos a organizat în perioada 5 – 7 august 2022 unul dintre cele mai iubite și așteptate evenimente de muzică și dans popular din țară:

Festivalul Internațional de Folclor „Doina Covurluiului”, ajuns deja la a XV- a ediție.

Pe scena de pe esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor au urcat ansambluri folclorice din România, Serbia, Polonia, Ucraina, Turcia, Macedonia de Nord și Republica Moldova.

Fiecare seară de festival a adus pe scenă artiști renumiți – Mioara Velicu, Nicolae Furdui Iancu, Cristina Turcu Preda, Viorica Macovei și Valentin Sanfira.

Festivalul a adus la Galați și câțiva meșteri populari care au însoțit artiștii în fiecare zi de festival.

Festivalul Internațional de Folclor Doina Covurluiului

Costel Fotea - Președintele Consiliului Județean Galați și Mioara Velicu

Mioara Velicu, Valentin Safiura, Viorica Macovei și Nicolae Furdui Iancu

ANSAMBLUL FOLCLORIC „RADIST” VINNITZA, UCRAINA

MORPHOCHROMA

„Memoria culorilor” - Teodor Vișan

Corneliu STOICA

Memoria culorilor, noua expoziție personală a pictorului Teodor Vișan de la Galeriile de Artă „Nicolae Mantu”, este a doua din acest an după cea intitulată „Itinerarii”, deschisă în perioada 7 aprilie - 9 mai în Sala „Arta” a Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui. Ea cuprinde un număr de 36 de lucrări realizate în culori acrilice pe pânză, reprezentând peisaje, portrete, compoziții, naturi statice, nuduri și flori, genuri pe care artistul le cultivă cu consecvență de la începutul carierei sale.

Imaginile peisajelor sale sunt atât din Galați, orașul în care s-a născut, trăiește și creează, dar și din Brașov, Făgăraș, Sighișoara, Sovata, Sf. Gheorghe, Preduleț (comuna Bran), din împrejurimile orașului Tg. Mureș, de pe Valea Tarcăului, de la Eforie Sud sau de la Balcic, localitatea unde în perioada interbelică a existat o adevărată școală a picturii românești. Sunt imagini semnificative, care cuceresc prin claritatea formelor, prin expresivitatea și luminozitatea culorilor, prin optimismul pe care-l induc în sufletul privitorilor, îndemnându-i la excursii și drumeții, la cunoașterea unor locuri și obiective turistice importante, la petrecerea unor clipe minunate în mijlocul naturii.

Cetatea Medievală a Sighișoarei, amplasată pe malul sudic al râului Târnava Mare, construită de coloniștii sași în secolul al XX-lea, înregistrată în Patrimoniul UNESCO, impresionează prin înălțimea Turnului cu Ceas, unul dintre cele mai expresive monumente de arhitectură

militară din Transilvania, prin frumusețea celorlalte turnuri.

Pe frontispiciul edificiului, Teodor Vișan a pictat un arlechin care ține în mâna stângă o sabie, iar în dreapta balanța justiției având pe un taler un craniu uman, iar pe celălalt o candelă aprinsă. El conferă cetății o valoare simbolică prin astfel de elemente, accentuând o anumită latură dramatică din existența acesteia. Tabloul „Valea Tarcăului”, prin sălbăticia și abundența vegetației amintește de descrierile făcute de Mihail Sadoveanu în romanul „Baltagul”, de Calistrat Hogaș în „Pe drumuri de munte” sau de Alexandru Vlahuță în „România pitorească”.

„Dimineață pe Dunăre” prezintă o superbă priveliște acvatică, când astrul zilei se ridică la orizont din nemărginitul apei, întinzând punți roșii-aurii pe fluviul în care câteva ambarcațiuni își profilează timid siluetele. Un albatros, cu aripile larg deschise, își ia zborul spre alte zări. Alte peisaje se intitulează „Plaja de la Sf. Gheorghe”, „Aleea din pădure”, „Răsărit la mare”, „Stradă din Făgăraș”, „Sanatoriul din Sovata”, „Marea la Balcic”, „Peisaj la Eforie Sud”.

Dintre compozițiile cu mai multe personaje rețin îndeosebi cele în centrul cărora se află Î.P.S. Arhiepiscop al Dunării de Jos, Dr. Casian Crăciun, intitulate „La început a fost cuvântul” și „Bobotează la Dunăre”. În prima, înaltul ierarh citește enoriașilor din Sfânta Evanghelie în timpul unei liturghii, iar în cea de a doua este imortalizat momentul aruncării Crucii în apele Dunării și aducerea Acesteia înapoi de către unul dintre înotătorii care au avut curajul să sară în apa foarte rece. O altă compoziție prezintă un ceremonial de

Sânziene al locuitorilor din Țara Făgărașului, impresionant prin mulțimea participanților și dispunerea acestora în spațiul plastic al lucrării. Tot din Țara Făgărașului este inspirat tabloul „Femei din Făgăraș”, în care accentul artistului cade în special pe punerea în valoare a portului popular specific zonei, dar și pe reliefația firii și optimismului personajelor. Nu mai puțin realizată este și compoziția „Studiu în atelier”, în care personajele feminine constituie modelele ale pictorului. „Cununa libertății” este o plăsmuire vizuală simbolică pe tema unui drept fundamental al oamenilor câștigat de multe ori prin jertfa, iar „Ultimul buchet” constituie o narațiune care conține povestea unei iubiri neîmplinite.

Portretistica este reprezentată în expoziție prin chipurile unor oameni simpli („Om al străzii”, „Croitorul”, „Invocație”), pe expresia cărora se citește suferința, istovirea, dar și a unor intelectuali („Profesoara Praisler”) sau copii care bat la porțile artei muzicale („Violonistul”). Este de remarcat sondajul făcut de artist în psihologia personajelor, precum și strădania sa ca personajele să semene cu modelele, calități pe care artistul le stăpânește într-un grad înalt.

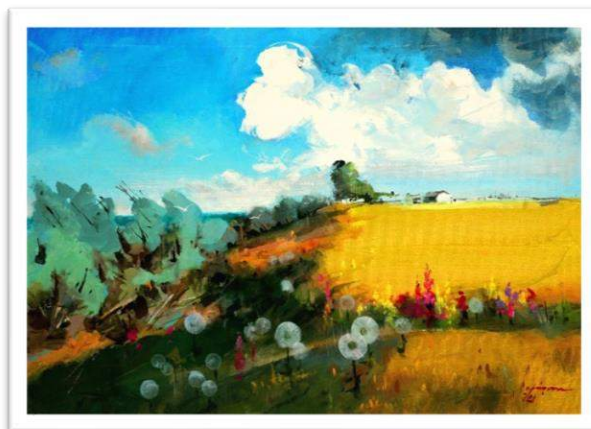
Două naturi statice intitulate „Alămuri” și „Gutui”, care surprind prin grija pictorului pentru redarea prin culoare a materialității obiectelor, un nud („Extaz”), de o evidentă eleganță a liniei desenului, și câteva tablouri axate pe motivul floral („Lalele roșii în cană de lut”, „Crini”, „Liliac”, „Crizanteme”), cărora doar parfumul le lipsește, completează expoziția lui Teodor Vișan de la Galeriile de Artă „Nicolae Mantu”, unul dintre artiștii reductabili ai Galaților, despre care, la vernisaj, conf. univ. dr. Liliana Jorică-Negoescu menționa că este un foarte bun desenator și colorist și că a ajuns la un stil care face ca lucrările lui să fie recognoscibile printre cele ale altor artiști.

Dimineața la Dunăre

Marina

Peisaj la Eforie

DICȚIONAR

Artiști plastici gălățeni (180)

Corneliu STOICA

SCUTARU PRICOP Elena - sculptor. S-a născut la 14 decembrie 1964 la Galați. A absolvit Academia de Artă din București, Secția Sculptură, clasa profesorilor Napoleon Tiron și Aurel Vlad (1995). În 1993 a beneficiat de o bursă în cadrul Tempus-Programm FH Design Aachen - Germania (sculptură, grafică și video), iar în 1994 a studiat un an la Academia de Arte din Viena (secția grafică). Doctorat în Arte Vizuale la Universitatea Națională de Arte din București (2009). Membră a U. A. P. R., Filiala București, secția sculptură (1996).

Din 1996 lucrează la Universitatea Națională de Arte din București, instituție în cadrul căreia în prezent este lector universitar și coordonator al Departamentului de Pedagogia Artei. În

1999 a obținut Bursa de Atelier la Viena pentru artiști din Europa de Est în urma unui concurs al Fundației Kulturkontakt Austria. În 2015 a beneficiat de Bursa „Constantin Brâncuși” oferită de Institutul Cultural Român cu rezidență la Cite International des Arts, Paris, Franța.

Expoziții personale: „Liniște Vieneză”, pictură și gravură (împreună cu Alexandru Mărginean), Centrul Cultural din Viena; „Desen pentru o sculptură”, Schoenberg, Germania (1996); „re (întâlnire)”, grafică și instalație (împreună cu soțul său, sculptorul Marcel Scutaru), Muzeul Literaturii Române, București (1997); „Obiecte”, Centrul Cultural Român din Viena, Austria; „Instalație-obiect”, Atelier Kulturkontakt, Viena (1999); „Istории - Fluture”, sculptură, obiect (împreună cu Carmen Paiu), Curtea Veche, Muzeul Municipiului București (2001); „Realitäten” (împreună cu Irina Hasnaș), Galeria Broetzinger Art Pforzheim, Germania (2002); „Prezența - materializare, absența - dematerializare”, Galeria „Galateea”, București (2003); „Forme empatice” (împreună cu Marcel Scutaru), Galeria „Galateea”, București (2013); „Chip și aripi” (împreună cu Marcel Scutaru), Centrul Cultural Palatele Brâncovenești, Sala Foișor, Mogoșoaia, Ilfov (2013); „Arta la fereastră”, Galeria „Simeza”, București (2016); „Missa Da Pacem”, sculptură și obiect (împreună cu Marcel Scutaru), Galeria Contemp București; „Elevatio”, Centrul Cultural Palatele Brâncovenești, Mogoșoaia (2019); „Adăpost temporar”, Muzeul Național de

Artă Contemporană, București (2022). Participări la expoziții colective (selectiv): Bienala de Grafică, Kyoto, Japonia (1994); Expoziția anuală a Centrului Soros pentru arta contemporană Civitas artis, Civitas solis”, Călnic, Alba (1997); Salonul Municipal București, Sala Dalles (1998); Festivalul Internațional „Art dans la ville”, Saint-Etienne, Franța (2000); Salonul Municipal, Galeria Căminul Artei, București (2002); Festivalul Internațional de Artă Contemporană „Soho in Ottakring”, Viena, Austria (2003); Expoziția jubiliară a Galeriei Broetzing Art Pforzheim, Festivalul „Goldherbst”, Germania (2004); „Portretul - sine și oglindire”, Centrul Cultural Palatele Brâncovenești, Mogoșoaia, Ilfov (2005); Sculptura mică, Muzeul de Artă Vizuală Galați (2007); Expoziția de sculptură românească contemporană, Muzeul Ianchelevici, La Louviere, Belgia (2007); „Grenzenlos”, expoziție a bursierilor români la Viena, organizată de Fundația Kulturkontakt, Galeria Teatrului Național București și Muzeul Brukenthal Sibiu (2009); Salonul de Gravură-Sculptură, Galeria „Simeza”, București (2010 - 2011), „Vârsta de bronz”, Muzeul de Artă Cluj-Napoca (2011); „Grădina suspendată”, Muzeul Național al Țăranului Român, Sala Tancred Bănățeanu, București; „Ceramica contemporană, tehnici și materiale”, UNAgaleria, București (2013); Expoziția aniversară UNarte „150 de ani de pictură, sculptură și grafică”, Sala Dalles, București; „Nihil Sine Una Dea”, expoziție intermedia,, Galeria Căminul Artei. București (2014); Expoziția de primăvară, ediția a IV-a, Muzeul Național al Țăranului Român, Sala Foaier (2015); „Sculptură în câmp deschis – anii nouăzeci, trasee subiective”, Centrul Cultural Palatele Brâncovenești. Mogoșoaia (2015); „Azulejo, în viziunea artiștilor români”,

Institutul Cultural Român. Lisabona - Portugalia (2016); „Fostul viitor”, ARCUB - Centrul Cultural al Municipiului București (2016); Salonul Anual de Sculptură, Galeria Simeza, București (2018), Salonul Național de Arte Vizuale Contemporane, Galeria Senat, CFP. București (2020).

Distincții: Premiul I la Concursul pentru proiectul unui monument pe tema „Târgoviște - istorie și spiritualitate”, Târgoviște, Dâmbovița (1996, cu Marcel Scutaru); Premiul 1 pentru proiectul unui monument la Câmpina (1997, cu Marcel Scutaru); Premiul Galeriei Halelor București (1997); Premiul U. A. P. R. pentru Sculptură (2020).

Considerată de critica de specialitate ca o artistă care în opera sa a acordat o atenție deosebită experimentului, Elena Scutaru s-a manifestat în sculptură, pictură, grafică, ceramică și instalație. Despre creația sa, ea declară: „Abordez teme care au ca pretext omul și existența lui, autoportretul ca pretext, obiectul ca formă arhetipală. Dematerializez obiectul și figura umană reducând imaginea la semn, la simplul contur, la absență. Înșiruirea desenelor umbre ca de altfel și cea a sculpturilor umbre, povestește despre om despre ceea ce este el și ceea ce reprezintă în timp. Consider că utilizarea unui filtru de lectură contemporan și a unui limbaj de exprimare plastic actualizat duce la eliberarea obiectului rezultat de conotații locale. Acest lucru oferă deschiderea spre universal a oricărui motiv cultural specific unui spațiu geografic.

În demersul său, Elena Scutaru folosește materialele clasice alături de altele neconvenționale, astfel că în sculptura creată de ea întâlnim ipsos, lemn, bronz, teracotă, dar și rășini sintetice, blană, plexiglas, sisal, pânză de cânepă etc. Atât în portrete cât și în compoziții, două sunt motivele predominante: antropomorf și

avimorf. Ambele sunt prezente uneori chiar în aceeași lucrare. Nu lipsește însă nici motivul zoomorf. Portretele, sintetice, epurate de detalii, sunt realizate într-o viziune realistă, uneori amintind de arta arhaică. Personajele sunt surprinse în ipostaze și atitudini diferite, expresia chipului lor este clară, exprimă reflexivitate, cufundare în gânduri, visare și un vădit aer de mister. Uneori, acestea au și o accentuată notă de ironie („Tânăra doamnă”, „Portret cu pasăre”, „Eternul feminin”, „Doamna cu peruca roșie”, „Necunoscutul”, „Chip și aripi”, „Tânăra pereche”, „Înger”, „Mască”).

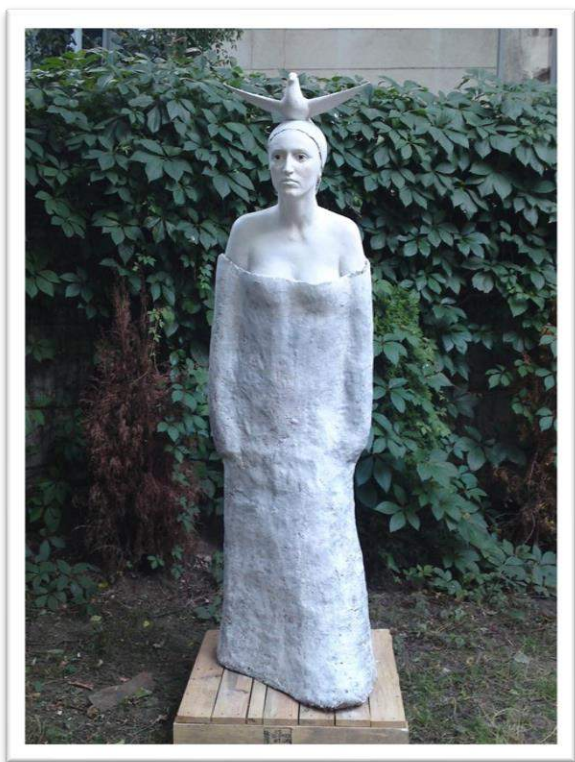
„Autoportretul cu pasăre”, realizat în mărime naturală, este de o frumusețe clasică. Într-un ansamblu sculptural amplasat într-un spațiu verde din localitatea Călnic (Alba), figurile umane, 33 la număr, sunt surprinse în mișcare, în timpul desfășurării unei procesiuni și sunt realizate din lemn și fân, acoperite cu pânză de cânepă („Procesiune”). În instalația „Camuflare”, elementele sculpturale sunt concepute din pânză de sac pe armătură metalică, pe când cele din „Dialog cu o prințesă” sunt din lemn, iarbă și plasă de sârmă galvanizată. Într-o altă instalație, „Posteritatea Evei”, materialul textil este utilizat alături de teracotă. Lucrarea „Veșmânt”, o compoziție cu parfum medieval, este executată numai din plasă de sârmă galvanizată. Referindu-se la creația sculptoriței, criticul de artă Luiza Barcan scrie în textul ce însoțește fișa biografică a acesteia din enciclopedia on-line „Un secol de sculptură românească”: „Temele abordate de Elena Scutaru sunt clasice în esență, însă de fiecare dată înveșmântate provocator, în «coaja» unor materiale convertite estetic, de la cele tradiționale, la cele naturale sau neconvenționale. Ființa umană, cu avatarurile ei, cu măștile ei schimbate în funcție de epocă, incită

permanent imaginația și inventivitatea Elenei Scutaru. Grupuri de personaje sau personajul feminin unic, dezvelit parcă de misterul lui și expus sub lupa unei viziuni analitice, își disecă taina și invită la meditație asupra condiției umane. Motivul păsării, adesea prezent în compozițiile artistei, însoțește ca un dublu omul și face trimiteri explicite spre mitologie și arhetip”.

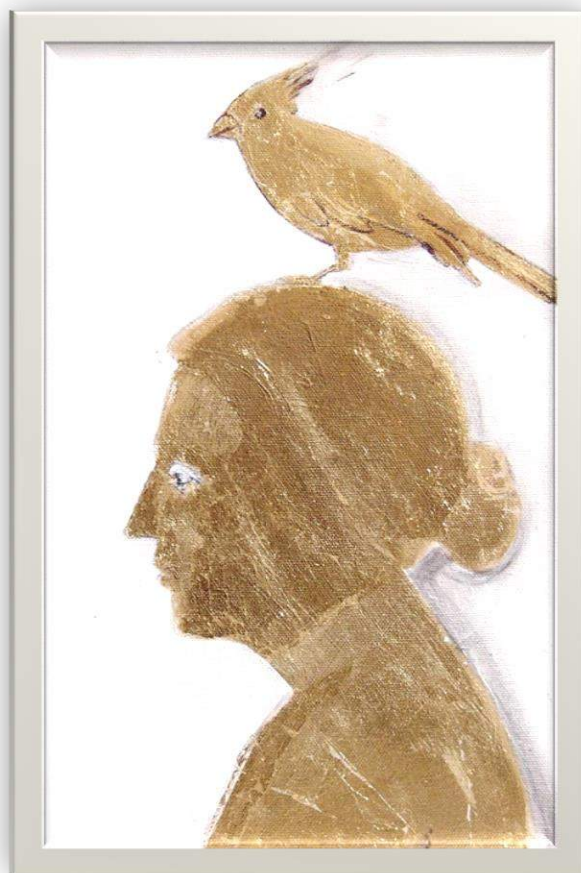
Bibliografie: Ioana Vlasiu (coordonator), Dicționarul sculptorilor din România, Secolele XIX-XX, vol. II, Literele H - Z, Editura Academiei Române, București 2012; Un secol de sculptură românească, Enciclopedie on-line, coordonator proiect Radu Pervolovici; Corneliu Stoica, Arta gălățeană feminină. Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Galați, 2018.

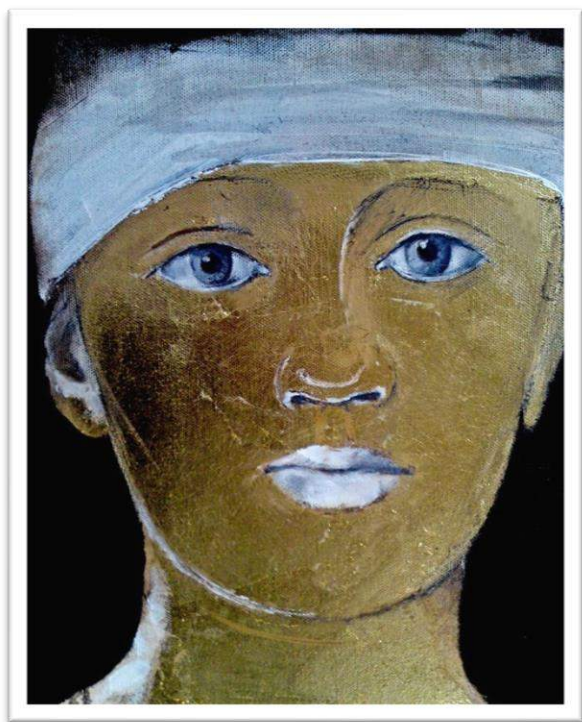
Doamna cu perucă roșie, bronz, lemn și șisal

Autoportret cu pasăre, ipsos și rășini sintetice

Portret aurit cu pasăre, schaggold pe pânză

Portret aurit

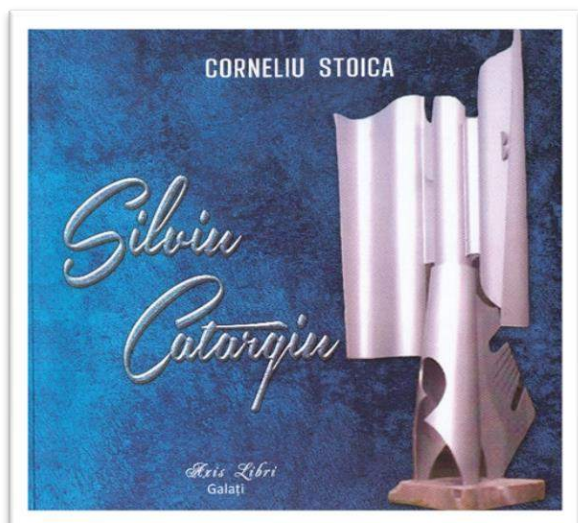
Cățel cu o sferă de aur

SEMNAL EDITORIAL

Albumul de Artă *Silviu Catargiu*

Silvia Dumitru

Cunoscutul istoric și critic de artă Corneliu Stoica a consacrat de-a lungul ultimilor 19 ani mai multe albume de artă individuale unor personalități ale plasticii gălățene din perioada interbelică și contemporană: Nicolae Mantu (2003, 2015), Mihail Gavrilov (2010), Teodor Vișan (2003, 2012), Nicolae Einhorn (2008), Sterică Bădălan (2019), Eugen Holban (2020), Gheorghe Suci (2020), Marcel Bejan (2021). La sfârșitul lunii iunie i-a apărut al unsprezecelea album de artă, de această dată dedicat sculptorului Silviu Catargiu, unul dintre cei mai valoroși artiști de la Dunărea de Jos, trecut la cele veșnice la 17 ianuarie 2016, care în perioada 1974 - 1990 a condus Filiala Locală a U.A.P.R. în calitate de președinte.

Adoptând o structură oarecum deosebită față de unele lucrări similare apărute cu ani în urmă la Editura „Meridiane”, albumul lui Corneliu Stoica (format 20 x 22 cm, hârtie cretată lucioasă, 118 pagini) cuprinde în alcătuirea sa un Text critic, un Grupaj fotografic conținând imagini din viața și activitatea sculptorului, inedite în cea mai mare parte și cu atât mai

prețioase documentar, precum și portrete ale artistului realizate de Nicolae Spirescu, Gheorghe Mihai-Coron, Marcel Bejan și Teodor Vișan, Antologie critică (extrase din articole și cronici plastice selectate din presă, dicționare și albume de artă, semnate de criticii de artă Ana-Maria Vicol, Irina Cărăbuș, Laurențiu Marinescu, Maria-Magdalena Crișan, Valentin Ciucă, Mariana Tomozei Cocos, de pictorul ieșean Leandru Popovici și de jurnaliștii Lică Rugină, Constantin Vremuleț și Horațiu Mazilu), Bibliografie, Rezumate în limbile franceză și engleză, ambele datorate traducătoarei Cornelia Bujor, și 132 de reproduceri color după lucrări de sculptură ale artistului.

În studiul său, intitulat „Silviu Catargiu - Opțiunea pentru forme sintetice”, Corneliu Stoica, după ce trasează principalele coordonate ale biografiei fostului discipol al maestrului Romulus Ladea, unul dintre titanii sculpturii românești moderne, profesor la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, se axează pe analiza operei sculptorului, venit în Galați în 1965, prin repartiție guvernamentală, ca profesor la Liceul de Muzică și Arte Plastice (azi, Liceul de Artă „Dimitrie Cuclin”.

„Afișând de la începutul carierei sale, subliniază autorul, un discurs plastic bazat pe pătrunderea sensurilor majore ale existenței umane, ale materializării în lemn, marmură, piatră sau metal a unor teme permanente ale artei („germinația”, „zborul”, „geneza”, „devenirea”), dar și a altora ce țin de realitatea noastră istorică sau socială, artistul a cucerit de la primele sale prezențe în expoziții. A optat pentru forme sintetice, pure, realizând lucrări deschise la nivelul limbajului. A manifestat

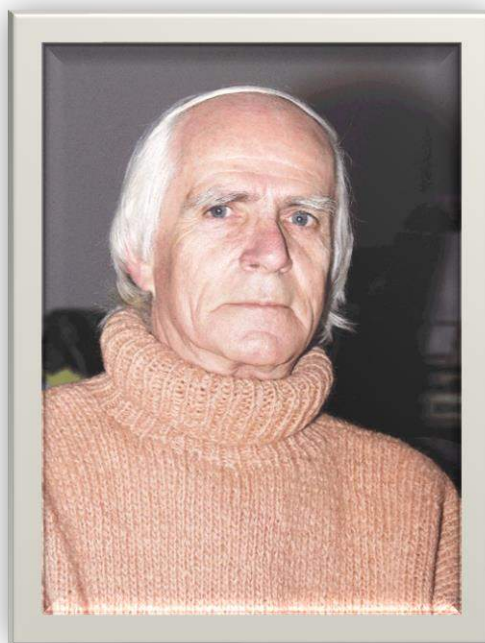
întotdeauna un interes deosebit pentru șlefuirea sau polisarea sculpturilor și a înțeles că arta nu este numai reflectare, ci și expresie și invenție stilistică.

Catargiu a știut să-și adecveze tehnica materialului sculptural și calitățile acestuia la conținutul pe care l-a dorit să-l comunice. Majoritatea lucrărilor sale sunt metafore plastice, simboluri ale unor proiecții mentale de natură să semnifice originea și rostul nostru pe aceste meleaguri, destinul omului în univers, aspirația spre apolinic, desprinderea de teluric, celebrarea perenității frumosului („Izvorul”, „Ascensiune”, „Vârsta Dunării”, „Troia”, „Geneză”, „Noaptea”, „Bucovina”, „Floarea soarelui”, „Orgă și fluviu”, „Descătușare”, „Sensul jertfei”, „îmbrățișare”, „Rodnicie”, „Alergătoarele” etc.). S-a inspirat de asemenea din mitologia greco-romană („Leda”, „Icar”, „Prometeu”, „Poseidon”, „Bachus”, „Euterpe”), ca și din cea biblică (mai multe lucrări din lemn și marmură cu Zămislirea Sfintei Fecioare Maria de către Sfânta Ana, Maica Domnului cu Pruncul, Mântuitorul Iisus Hristos, chipuri de îngeri, Sf. Apostol Andrei)”.

Sunt comentate cu pertință și argumente convingătoare lucrări ca „Vârsta Dunării”, „Rodnicie”, „Alergătoarele”, „Iarnă”, ciclurile „Baladă” și „Mireasă”, sculpturile monumentale „Geneză” (Măgura Buzăului), „Pasărea apelor”, „Chemarea zborului” (Faleza Inferioară a Dunării), „In Memoriam” (spațiul verde de pe strada Brăilei, cartierul Mazepa), „Icar” (Muzeul de Artă Vizuală Galați) sau busturile consacrate domnitorului Petru Rareș (comuna Cuca) și pictorului Gheorghe Petrașcu (Muzeul de Istorie „Teodor Cincu,” Tecuci).

Lucrările reproduse, 132 la număr, provin din colecțiile Muzeului de Artă Vizuală Galați, a Muzeului de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci, a Școlii

Gimnaziale Nr. 29 Galați, instituție unde sculptorul a activat mulți ani ca profesor de Educație Plastică, din spațiile publice gălățene, de la familia artistului și de la mai mulții colecționari din Galați, București, Suceava, Tecuci și Liești. Ele dau posibilitatea iubitorilor de artă și specialiștilor să urmărească evoluția lui Silviu Catargiu de-a lungul carierei sale artistice și să-i cunoască o parte din opera sa, mult mai cuprinzătoare decât am putut strânge între copertile acestui album, dar răspândită la persoane și colecționari mai greu de identificat. Un album de artă consistent, care beneficiază de o transpunere tipografică superioară și care va constitui un reper pentru viitoare cercetări ale activității și operei celui care în 1990, când avea 51 de ani, îi împărtășea ziaristei Katia Nanu credința sa că „sculptura adusă printre oameni poate ajuta ca cele bune să domine, că omul poate deveni mai frumos intrând în contact cu lucrările de artă”.

CRONICĂ

Povești Turbionare

Octavian Mihalcea

Volumul Mihaelei Chițac, *În umbra pajurii* (Editura Ecreator, Baia Mare, 2019), ne propune versuri cu deosebite valori incantatorii, reliefându-se mesajele de bine și plenitudine, căi autentice ale evoluției spirituale. Poeta etalează o varietate de subtilități misterioase, camuflări metaforizate ale unei palete extinse de simțiri. Astfel, suntem parte din lumi cu accentuate peceti hipnotice. Structuri angelice însoțesc parcursurile nu de puține ori flamboiante. Alteori, accepțiunile eterice amplifică pasiunea creatoare.

Farmecul planărilor enigmatice nu poate fi niciodată eludat. Visul cu acvilă adâncește orizontul la care se pot raporta cei ce investighează hermeneutic poeziile scrise de Mihaela Chițac. Din când în când, semnele unei voluptăți Yin accentuează fiorul transfigurărilor.

Într-o cheie personală, anumite constante ale filosofiei oculte vin să anime pânza lirică: „Uroboros ros de vreme/ soarbe ore și însemne/ incantație peste timp/ al șarpelui anotimp/ șarpe, șarpe chip de ape,/ rege șarpe, șarpe tare!/ Uroboros ros de ură/ gură ce-și absoarbe coada/ crescută fără măsură/ șarpele-n sân șerpuiește/ șarpele saltă șerpește/

coada solzoasă-i plesnește/ de la copci își dezvelește/ solz divin ivit din pește/ peste tot se răspândește .../ limba șuie se bifurcă/ pielea groasă de năpârcă/ dintr-o dată năpârlește .../ zale-n ape se desprind,/ chingile aspre trosnind/ catarama de argint/ se destramă troienind/ cu fulgi albi semănătura .../ să-nceteze tevatura,/ burnița să burnițeze,/ ura bura!” (**UROBOROS**).

Oglindirea stelelor incandescente va fi mereu impresionantă. Mihaela Chițac spune povești mătăsoase, învăluri roditoare. Inima se află într-o relație majoră cu vibrațiile selenare. Sepulcrele marine vin să reveleze cealaltă față a monedei, regatul fluid al lui Thanatos: „prin cearcănul privirii/ văzduhul înmuiat în apă/ o scoică descărnată/ în pliuri de sidef/ se-neacă// la țărmlul mării/ se pătrunde/ în cimitirul apelor/ regnul acvatic/ își depune zilnic morții// pulsații de maree/ momesc naufragații/ tărâmurii în derivă/ schelete de epave/ rămân în voia sortii// aici/ la țărmlul mării/ în cimitir intrând/ de pulberea de oase/ fierbinte-mi scutur pașii//pe coama/ grea de spumă/ se clatină luntrașii/ în zbor trec albatroșii/ spre cimitir țipând” (**ILUZIE MARINĂ**). Straturi

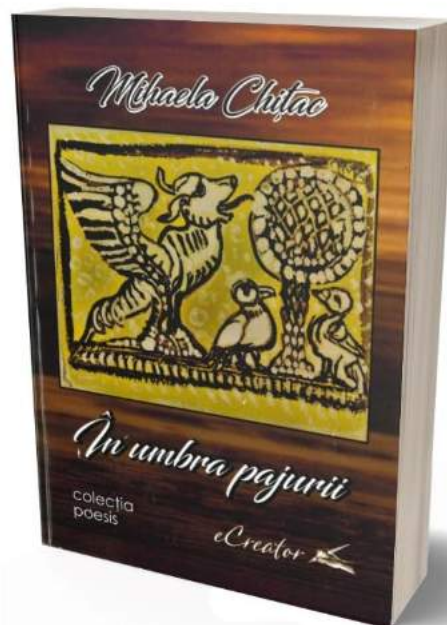
ardente ne întâmpină constant. Totul se învâрте în jurul ingenioaselor asocieri fantasmaticе ale poetei.

Versurile se întrepătrund într-o celebrare ondulatorie a suprarеalității. Oglinzile poeziei deformează, apropie și îndepărtează, clar-obscuritate ce face sufletul glisant. Cadența reprezentărilor onirice vizează expansiuni spectaculoase. Voluptățile estetice au primordialitate aici. Se petrec și regresii spre straturi ancestrale, populate cu entități având valoare simbolică. Revelarea complexității esențelor constituie un scop în sine: „miresme în ape/ vărsate încet/ de plante sortite/ să moară/ otrăvi picurate/ cetăților vechi/ cu ochi de smaralde/ șopârle și șerpi/ aduimecă izul/ puternic de vară" (*DE VARĂ*).

Irumperile sacramentale veghează toate aceste aventuri ale spiritului. Printre antropomorfizări și stări extatice, metaforele ieșirii din contingentă au întâietate. Tentația nemărginirii va prevala întotdeauna. Pe cer se rotesc păsări inflamabile.

Nu de puține ori, stările lascive punctează în registru dionisiac. Valurile pasionale deschid orizonturi noi. Peregrinările prin „grădina Evei” animă energiile pulsatorii. Putem

simți apropierea profundă a cercului misterelor: „lumină palidă de noapte/ pentru ochii oblici ai felinelor/ felinare tainice pentru furi/ prefăcuți prădători obscuri/ făcuți să transmită foșnetul/ codrului foios fremătător/ tremurul înfiorat al prăzii lor/ abandonându-și trupul felin/ risipind frunze-ace și spini/ din pădurea de pini/ în brațele atinse de fior”. (*LUMINĂ PALIDĂ*). Prezentele creații din umbra pajurii, accentuat tremurătoare, corespund întrebărilor, turbioanelor care îngemănează sufletul cu marile ape: „nu știm unde ne ducem/ și din ce mări venim/ noroade voiajoare/ pierdute de părinți/ ne mistuim în valuri/ purtate de dorinți/ naufragiați la țarmuri/ prin vise bântuim”. (*NU ȘTIM*).

CRONICĂ

Clopotele rare ce ne mai aduc aminte

Daniel Marian

S-ar zice că urgența este un moft și poate chiar un eufemism, asta până ce descoperim adevăratele urgențe devenite imperative. În măsura în care ele țin de ființă, au mai puțin de a face cu respirația, cât cu raportarea la matematica discretă a fluxurilor de conștiință.

Preotul **Ionel Rusu** ne împărtășește propriile sale „**Stări de urgență**”, într-o manieră elegantă, străduindu-se a ținti o întregă fenomenologie spirituală ce se poate manifesta în cumpenele existențiale naturale și inerente sau artificial create dar tot neînduplecate.

Nefiind un adept al conceptului blândeții ori severității sortii, ci al Cuvântului Sfânt, autorul se raportează cu

acuratețe la tainele cu care este înzestrat prin dăruința credinței creștine: „Să nu mai merg mult prea departe, după atâta departe./ Să călătoresc, aproape din aproape, după aproapele./ Ca să-mi număr pașii./ Să rămân aproape în fiecare secundă/ în regim de urgență.../ Să fiu un observator astronomic/Ce urmărește cum stelele care compun/ Castelul de nisip de la țărmul gândurilor/ Se surpă odată cu Plânsurile Sfântului Efrem Șirul./ Ordonanță de urgență în regim de urgență:/ - Să nu mai construiesc niciun castel din închipuiri./ Să-i nărui acoperișul, structura de rezistență./ Scările imagine din granit./ Prin lepădările de sine./ Când? Acum când Observatorul s-a autoizolat...” (***)

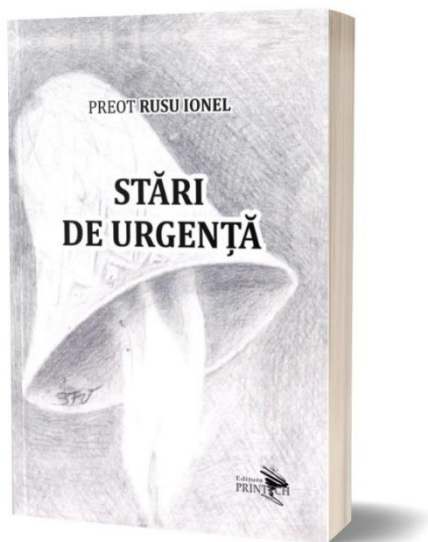
Asemenea stări sunt perfect justificate în contextul nefast al decăderii lumii în faza de complex incontrolabil, într-un haos transpus din teorie și/sau predicție, într-o realitate concavă care pare a tinde spre zero... ” Să nu mă iert pe mine însumi?/ Să mă mint că sunt singur/ Ca o bufniță la casă părăsită?/ Că trăiesc numai și numai pentru mine./ Ca un parazit prin alții?/ E absurd!/Nici starea de urgență nu poate fi soluția...” (***)

Conștient, nu însă prăpăstios; deloc abrupt și aproape didactic: „Cine va mai reacționa la zâmbetul magnoliilor/ în dimineți?/ Cine va mai da binețe primului luceafăr?/ Cine va mai îmbrățișa răsăritul de soare/ și sărutul pământului de sub picioare?/ Cine se va mai despărți de stihii?/Nimeni, absolut nimeni!/ Cine se va izbăvi de paranoia gândurilor?/ Cel care și-a coborât mintea în inimă,/ De urgență.../ în regim de urgență” (***)

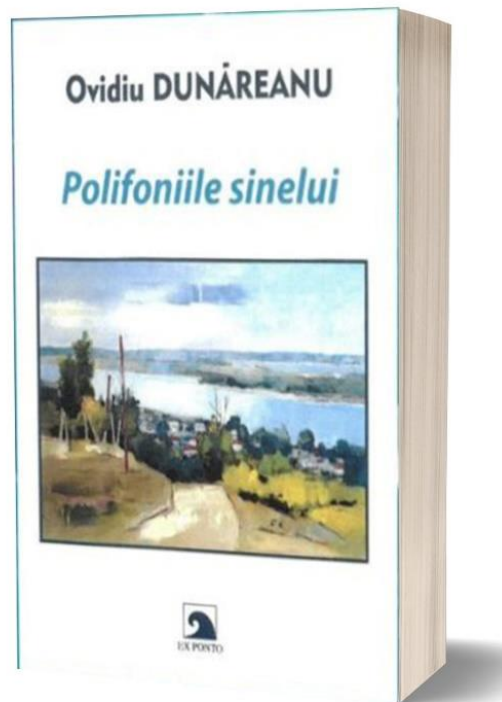
Fără a căuta explicații, preferând integritatea gândirii și simțirea nealterată, preotul Ionel Rusu, cât de smerit ar fi prin

natura formării sale, nu etalează însă un spirit întocmai convenabil, pe placul celor ce propovăduiesc toleranța cu orice preț, cât de întunecat ar fi acesta, pe fondul considerat imuabil al smereniei: “Să iubesc tăcerea/ Ca pe o regină,/ Să aud neliniștea mării/ Ce-și iese din țâțâni,/ Să nu văd cum geme codrul/ De laurii lăcomiei,/ S-ascult cum ușile se zăvorăsc de frică/ Și să zugrăvesc un oraș pustiu/ Nu pot./ Liniștea de-afară seamănă a furtună/ Multe din întuneric/ Se vădesc, cu poruncă de sus,/ La trâmbița cerului, prin cernerea sitei” (***)

Dincolo de deznădejdele momentului, găsim o fire limpede, clară și un scris aerisit, concis, iar speranța se alătură cu râvnă, tăriei credinței. Preotul Ionel Rusu nu supune această carte, neapărat vreunui specific accidental, pentru că aceasta ar însemna o crudă recunoaștere a înstăpânirii vremelnice, ci conlucrează într-un sens mult mai larg și mult deasupra, la nivelul omului în căutarea spre apropierea sa de Dumnezeu. Este o carte de atitudine, meditație și recunoaștere cu sinceritate a celor ce cu adevărat contează.

Răftulescu

Scriitorul și publicistul Ovidiu Dunăreanu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Dobrogea, revine în atenția publicului pasionat de lectură cu un nou volum, apărut anul acesta la Editura „Ex Ponto”: „Polifoniile sinelui”.

Volumul de față adună activitatea publicistică a scriitorului, prezența sa în agora, în spațiul de discuție a ideilor literare, dar și a unei problematice mai vaste. Duhul prozatorului plutește peste acest volum, reflecția sa se încarcă de propria sa experiență de viață într-o relație armonioasă cu experiența literară, în măsură să lumineze o lume, o epocă, o literatură.

CRONICĂ

Viața din oglinda Luminiței Potîrnice

Ghiță NAZARE

Luminița Potîrnice a ajuns, în cei opt ani de la debutul editorial (*Dumitru Chicuș*, 30, Editura Vinea, București, 2015), la cea de-a unsprezecea carte, *Nu lăsa ziua nescrisă*, ceea ce dovedește un ritm destul de alert al creației literare. *Nu lăsa ziua nescrisă* este, de fapt, un jurnal pe care autoarea nu l-a ținut zi de zi, cronologic, ci, mai degrabă, și-a lăsat amintirile judecării din preajma vârstei deplinei maturității, deci supuse unui anumit grad de prelucrare. Ca urmare, din carte transpare reacția, atitudinea, implicarea, mesajul, sentimentele față de secvențele de viață pe care Luminița Potîrnice le-a trăit din copilărie la maturitate. Paleta amintirilor Luminiței Potîrnice este bogată și diversificată, de la scene cotidiene, întâmplări curente ale vieții de zi cu zi (prezența la Cenaclul „Ștefan Petică”, de la Casa de Cultură a Sindicatelor, întâlnirile entuziasmante cu Valentina Teclici, respectul aparte purtat

fostului profesor de desen din liceu, Zugravu, datorită căruia știe astăzi multe dintr-ale artei, la momente și evenimente cu conotații social-politice, cu implicații în viața personală, a orașului și a țării.

Evocă întâmplări, uneori serioase, alteori hazlii, din viața de liceană, cu colege de serviciu, de la peregrinările prin Galați (amintiri de la cumpărat sandale de la vechiul magazin Universal, pățania cu un hoț care i-a furat portofelul din buzunar și...reacția de melc a miliției, ca și astăzi a poliției, supărarea că nu a primit bon de la chioșcul de unde a cumpărat o apă minerală, că „strada Domnească devenită Republicii și iar Domnească nu mai este o rută de promenadă”, indignarea că în copilărie, chiar de Crăciun, „Ni se oprea curentul, nu aveam apă la robinet, în casă era frig” etc.), stresul provocat de faptul că vecina de deasupra apartamentului i-a provocat o inundație, că cea mai de sus și-a montat aparatul de aer condiționat „cu scurgerea pe geamul meu de la bucătărie”, că o altă vecină de pe scara blocului a anunțat-o că își va monta centrală și că vreo două zile va trebui să suporte zgomotul, întâmplări din autobuz, când un „Domn” s-a încăierat cu o „doamnă”, cu replici de genul „pumni în bot”, „picioare în gură”, că în drum spre bloc trebuie să parcurg o alee „care împlinește 50 de ani de la ultima asfaltare” etc.

Autoarea îi compătimește pe acei „nefericiți ai soartei care își fac veacul în fața magazinului alimentar, fie vară, fie iarnă”, fiind impresionată neplăcut că „gem orașele și cartierele de nefericire și de

nenoroc, de copii bolnavi și săraci și de oameni fără nicio speranță”.

Luminița Potîrniche „încondeiază” amintiri cu umor și de amor: o năbădăioasă poveste de dragoste între doi colegi de serviciu, el holtei, ea măritată, cu copii; o întâmplare în care chiar autoarea a fost victima unui „amorz” de ocazie, când liceană fiind a riscat să i se scadă nota la purtare; bătăi nocturne între soț și soție în apartamentul de la etaj, pentru ca dimineața „să iasă la braț din bloc”. Amintirile cu conotație social-politică ocupă însă cea mai mare parte din Jurnalul Luminiței Potîrniche. Astfel, ne amintește de călătoriile „într-un tren înghețat, fără căldură și fără lumină”, de faptul că urcarea în autobuz era precum „o luptă corp la corp”, de tâlharul de lângă casă, pe care toată lumea îl știa „bântuind pe lângă pubela de gunoi”, numai noua miliție nu-l cunoștea.

Revoluția din Decembrie 1989 provoacă Luminiței Potîrniche emoții unice: „Cred că bucurii dintr-astea colective rare sunt în viață”, își amintește autoarea despre atmosfera din colectivul în care lucra atunci, „Râdeam, plângeam, ne-am împăcat cu cei cu care eram certați”. De asemenea, constata că „Miliția dispăruse în fundul pământului, ca și când nu ar fi fost”, iar a doua zi, la ședința de la serviciu, „aceiași oameni care ne convocaseră și ne vorbiseră în zilele anterioare lui 21, în zilele Timișoarei, atunci înfierând cu mânie proletară, acum exultând de fericire”. Astfel se schimba puterea, la vremuri noi...tot noi!

Un episod „Declarație de dragoste” sau mai fericit intitulat „Meditații”, Luminița Potîrniche oferă o analiză

complexă, atotcuprinzătoare, dulce-amară a României zilelor noastre. Sunt 25 de meditații, de sentințe, de maxime, de declarații de dragoste. Câteva exemple sunt edificatoare: „România, țara în care ai avut ghinion să faci ceva înainte de Revoluție. Ți s-a contestat tot ce ai făcut”; „Țara analfabeților democrației când o facultate plus master, plus doctorat nu-ți ajung să scrii o cerere”; „Țara în care PIB-ul se află și se tranzacționează în sacoșe și genți de mână, ușurând astfel capul fiecărui locuitor”; „Țara legii și fărădelegii, a foamei și a anorexiei, a eroilor compromiși și a banalilor înscăunați” etc. Cu toate acestea, Luminița Potîrniche, optimistă, pătrunsă de simțământ patriotic încheie: „România, țara pe care o iubesc cu durere pentru că doar pe ea o am”.

Luminița Potîrniche ne oferă o carte care merită a fi citită, deopotrivă, de vârstnici și de tineri. De vârstnici pentru aducere aminte, de tineri pentru luare aminte. Merită, de asemenea, cuvinte de laudă, Editura InfoRapArt, redactorul Petre Rău, cât și Tipografia OPANIS. Lectură plăcută!

CRONICĂ

Cu stetoscopul pe pieptul subconștientului

Nicolae Bacalbașa

Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît point. Pascal dixit. Ce o fi inima înaintașului nostru? Nu e mușchiul ce ne plimbă neobosit sângele în dansul circular al existenței. Este subconștientul. Sunt cărămizile noastre sufletești închegate într-un Eu pe care îl ignorăm și doar îl trăim din când în când scurt și des dureros. Junghiuri ale trăirii ignorate. Cadouri celeste și sechele ignorate de noi înșine. Căci ne grăbim frenetic să trăim, disimulându-ne fricile în agitație. Cea mai eficientă nesimțire este nesimțirea agitată. Tot ce este depozitat în subconștientul nostru este eschilar, necoagulat și introdus involuntar, nu prin intelect ci prin afect. Osatura eului nostru nu este intelectul, ci afectul. O osatură pe care o ignorăm, dar care ne definește selful. Iubim și urâm în funcție de puzzle-ul nebănuț din necunoscutul nostru psihic. Așa cum unii au darul credinței, alții darul beției, există și persoane cu acces privilegiat la subconștient.

Dintre aceste rare din urmă persoane, și Luminița Potîrniche. Am rețrăit și eu o dată trecutul prin imersie în subconștient. În subconștientul senzorial. Copil fiind, mergeam des cu tată-meu la Agigea, pe malul mării. Era acolo o baltă cu păsări de apă pe care tata le vâna. Era și o stațiune de cercetări marine. Cândva, la poalele ei fusese bateria de tunuri grele germane Tirpitz. Copil fiind, am mai văzut urmele celebrei baterii care atunci când se trăgea, săreau geamurile la marginea Constanței. Locurile s-au schimbat total. În locul bălții e gura Canalului Dunăre – Mare. Dar brusc m-a izbit vechiul miros al zonei. Numai asta rămăsese. Parcă m-a izbit o cărămidă în cap. Și mi-a revenit neverosimil de clar copilăria cu toate detaliile ei. Moment dulce dureros. Memoria afectivă cu acces la subconștient poate fi o mutilare. Nu știu cât te ajută să trăiești, să fii agresiv eficient, să primești loc la troaca împărțirilor sociale.

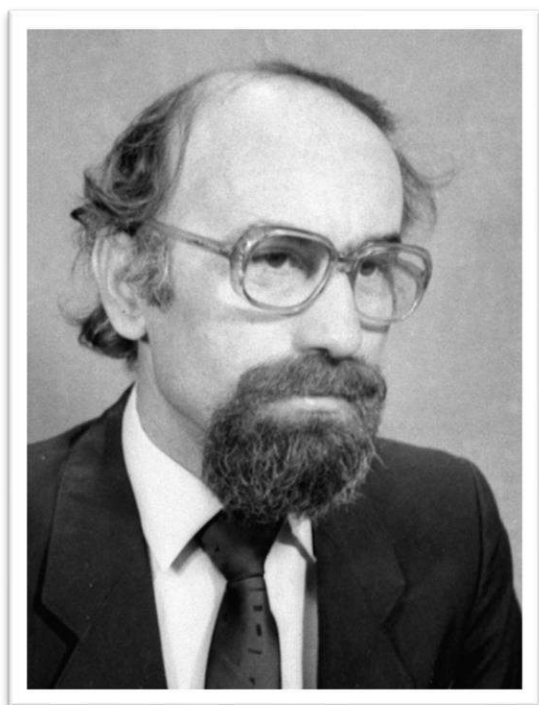
Luminița Potîrniche a transformat această mutilare în artă. Am vorbit despre locul

fricii în viața noastră. O recunoaște și Luminița Potîrniche. „Am reușit cu timpul să fac din frică o entitate isteată dusă la școală, și creativă, încât de multe ori ce credeți că fac eu, ea face.” Ceva similar cu ce am pățit eu la Agigea (cu o trăire violentă, devastatoare), descrie Luminița Potîrniche în *Cântecul oarbei*: „Ieri intrasem la un Doi Pași unde intru rar, să schimb niște bani. Primeau pâinea și ușa era deschisă larg. Abia intrasem și-am auzit de afară o voce puternică de femeie care cânta, jelea. Deodată m-am pomenit că e duminică, e vară, eu sunt copil, ai mei dorm la prânz. La televizor e Album duminical. Cântecul oarbei. Numai duminica trecea printre blocuri cântând, cam pe la ora prânzului, însoțită de o copilă care o ducea de mână.” Potîrniche nu este o combatantă în marea încăierare pentru bunul material. Nu acceptă prețul, marea complicitate a tuturor, a înmuieri în ticăloșie. Este un observator pasiv și scârbit. „Unii ne trăim coșmarul, alții iluzia, cei mai mulți visăm că visăm la nesfârșit. Fiecare ne facem că facem ceva cu cele ce ni s-au dat, cu cele ce ni s-au luat, facem fotografii din memorie.” Luminița Potîrniche se zgribulește în subconștient, cea mai sigură ascunzătoare a Eului. Însă ochiul nu e pasiv, ci condamnă. Condamnă estetic prin o viziune expresionistă. „Lumea ca un lac înghețat cu suflete în imersiune. Înghețate și ele. Sub pojghiță câte un gest, câte o răsufflare. Aburește oglinda imperfect. Ne înfățișează și mai hâzi și mai anapoda. Exteriorul a rodit peste noapte gunoaie.” Un cunoscut poet a lansat despre această lume „Mamă, naște-mă înapoi.” Luminița Potîrniche se naște înapoi pitulându-se în labirintul propriului subconștient, și din când în când ne trimite mesaje.

SERIAL

10. Vinul preschimbat în apă

Ion Manea

Consilierul trimis la „Chira liberă” pentru a ticlui împreună cu gazetarii de acolo nota de protest către Tiagla intră țanțoș în biroul primarului. Avea materialul. Nu știa însă ce-l aștepta.

Paris Mumuleanu Baldovin, la birou, deschise imediat mapa adusă, extrase prințul, dădu să-l parcurgă rapid, aruncând o privire pe diagonală, dar, doar după câteva clipe, se ridică furios în picioare, aruncă cât colo cele trei file și răcni:

- Imbecililor, asta e declarație de protest? Trei pagini? Ați înnebunit? Asta e eseu, boilor! Compunere de clasa a IV-a!

Roșu la față, cu părul zburlit și dând impresia că este gata să ia pe cineva la bătaie, se aplecă, luă de pe jos una din foile împrăștiate pe jos și începu să urle din nou, citind la întâmplare:

- Auzi la ei: „Ne exprimăm convingerea că atenționarea noastră...” sau, mă apucă și râsul, uite „Pentru ca pacea și

liniștea să revină...”. Ce pace, mă, ce liniște? Nu vedeți că e război? Voi nu vă uitați pe cer? Nu vedeți că poporul fierbe?

- Ne gândeam că îi vom doborî cu spiritul nostru superior, îndrăzni să se apare consilierul.

- Da? Și cum crezi ca ar reacționa afurisita aia de Elena Ionescu la asemenea vorbe? Vă spun eu cum, cu milă, mă, cu dispreț, cu hohote de râs. Textul trebuie să-i zguduie existențial, să-i scoată din țâțâni, să-i facă să se ascundă de frică, să ne ceară iertare, să-și blesteme strămoșii până în fundul veacurilor, până la Adam și Eva și chiar mai departe, dacă se poate!

Consilierul și cei câțiva colegi care îl însoțeau stăteau în picioare, speriați, spășiți, cu privirile aplecate și primeau ca niște lovituri în plex vorbele grele ale primarului. Tot el vorbi, mai calm de data aceasta:

- Bagă-te la calculatorul meu, deschide un fișier și tastează!

Consilierul se conformă imediat.

- Așa, scrie: „Cartagina a fost rasă de pe suprafața Pământului și nici Tiagla n-ar trebui să se simtă prea bine. Dacă nu dați jos curcubeul, flăcările Iadului vor cobori peste voi, nemernicilor! V-am oprit Dunărea, ca avertisment, vom prăbuși cerul peste voi! Ați înțeles?”.

- Am scris!

- Bine. Pune-mi numele și titulatura jos și las-o acolo, o trimit eu. Sunteți liberi!

În vremea aceasta, convins de Mumuleanu să amâne manifestațiile de stradă, Terente Stelaru intrase în barul „Corabia beată” pentru a degusta o votcă rusească, așa cum făcea el mai în toate zilele. Localul, cochec, bine situat, în Centru, pe o străduță ce dădea în port, aparținea profesorului de franceză Alin

Deleanu, un francofil atât de fanatic, încât, cu ocazia sărbătoririi a 325 de ani de la căderea Bastiliei, și-a schimbat numele în Alain Delan.

După prima înghițitură din paharul său, de 250 de ml, Terente se înroși la față, se ridică furios în picioare, sări spre bar și o palmui zdravăn pe tânăra barmaniță ce aștepta cu stoicism noi și noi comenzi.

- Vai, domnu' Terente, dar niciodată nimeni nu m-a palmuit! exclamă ea, ducându-și instinctiv mâna fină la față.

- Toate au un început! Mai ales când pui apă în votcă. Nu l-ai citit pe Francois Villon?

- De unde să știe ea de Villon, domnule Terente? se auzi glasul graseiat al lui Delan, care auzise țipătul fetei și ieșise din biroul lui de după draperia maronie ce bloca simbolic trecerea persoanelor nedorite. Și cum să fie apă în vodca noastră? De unde asemenea senzație? La noi nu se întâmplă așa ceva, suntem o corabie serioasă!

- Da? Gustă, domnule profesor! Gustă și dumneata! îl repezi Terente Stelaru.

Alin Deleanu, zis și Alin Delan, luă cu o oarecare reținere recipientul, gustă și exclamă:

- Formidabil, e apă chioară! Ai dreptate, domnule Terente. Trebuie să fie o eroare.

Apoi, pe un ton ferm, se adresa fetei de la bar:

- Patricia, din ce sticlă l-ai servit pe domnul client?

Cu o repeziciune uluitoare, domnișoara barmaniță se înființă în fața șefului cu sticla abia începută. Profesorul degustă direct din ea și strigă:

- Desfă imediat alta! Aici, în fața mea!

De îndată ce gustă febril din lichidul abia eliberat de sub tirania dopului etanș, Alin Delan se schimonosi groaznic. Simțise în toată gura lui francofilă gustul inconfundabil al apei de Dunăre.

- Apă, e apă! Nu se poate așa ceva! Desfă și o sticlă de coniac!

Lumea din bar, puțină câtă era, dar reprezentativă, privea împietrită spre reacțiile proprietarului.

Concluzia lui, după ce degustase și coniacul, și lichiorul, și vinul, și berea îi îngrozi pe toți:

- E apă, apă peste tot, apă chioară, domnilor și domnișoară! Asta înseamnă că e ceva putred în Riabla! Cineva ne anulează băuturile!

Cam în același timp, în biroul său de sub pădurea de plop eminescieni, generalul Agamemnon Arcașu, citind el un raport plictisitor abia trimis de Departamentul Paraziților Intestinali și de Suprafață Epidemică, simți nevoia acută de a sorbi un whisky cu gheață. Scoase din dulapul lui secret o sticlă din care mai băuse la prima oră o dușcă și-și turnă generos într-un pahar pe care scria același „No, hai” deviza lui, omniprezentă în ambiental. Puse și două cuburi de gheață din frigider, degustă apoi, pe când încă se mai afla în picioare, și, dintr-o dată, se înnegri la față. Luă o altă sticlă, o desfăcu cu nerăbdare și turnă într-un alt pahar, cu aceeași inscripție, dar se făcu și mai negru la chip. Repetă apoi operația până la ultima sticlă din rezerva sa. Când același gust sinistru de apă clocită îi violentă gura, apasă nervos butonul de alarmă.

- Sunt victima unei conspirații chiar aici în fieful nostru! Cine mi-a schimbat whisky-ul scoțian cu apa de Riabla? strigă el către directorul cu aprovizionarea, un colonel care tocmai intrase și stătea în poziție de drepti în fața sa.

- Permiteți să..., încercă ofițerul intendent să dea un răspuns, dar nu reuși, pentru că generalul reveni furios peste vorbele lui:

- Asta e atentat la independența și suveranitatea Riabilei, colonele!

- Permiteți să raportez, domnule comandant. Se pare că este o acțiune a

tiaglezilor. Nimeni de aici n-ar îndrăzni! Și nici n-ar putea să facă așa ceva!

- Ești sigur? întrebă dintr-o dată calm și extrem de curios Agamemnon Arcașu.

- Nu mai încapе îndoială, domnule general! Așa conchid toate rapoartele erviciilor noastre ultrasecrete.

- Păi, acesta e motiv de război, colonel! Caus

- Consimt! zise solemn ofițerul cu aprovizionarea, salută ceremonios și apoi adăugă:

- Mă tem, generale, ca nu veți mai găsi nicio băutură alcoolică prin Riabla. A fost anihilat tot alcoolul ei. Va trebui să importăm de la Macin, că-i mai aproape.

- Fă imediat o comandă de trei lăzi de whisky, din soiul meu preferat! Trimite un elicopter!

- Am și făcut, șefu', de zece lăzi. Că nu se știe.

- Bine, du-te acum! Trebuie să vorbesc cu primarul.

Vestea de la „Corabia beată” se răspândi cu repeziciune în toată cetatea. În fiecare bar, în fiecare restaurant, în fiecare crâșmă de cartier, inclusiv la bodega gării, consumatorii scuipaseră scârbiți pe covoare sau pe podele mizere apa sorbită din paharele lor de rachiri, de bere, de lichior sau de vin. Era clar că la Riagla dispăruse alcoolul. Mici revolte se iscară spontan mai peste tot în fața crâșmelor, la terase, peste tot unde lumea se oprise la un pahar de ceva. Oamenii erau atât de derutați, încât aproape că uitaseră de curcubeul jignitor care se desfășura în continuare deasupra lor...

Informat la timp de către servicii și după ce se consultă cu câțiva consilieri și mai ales cu Hector Dobrogeanu Serea, Paris convocă de îndată consiliul și grăi solemn:

- Doamnelor și domnilor, situația este extrem de gravă. S-a petrecut o contraminune istorică. Ca să mă exprim plastic, s-a întâmplat ca tiaglezii să ne prefacă vinul în apă. Asta nu e doar o jignire

monstruoasă, un atac perfid și inacceptabil la demnitatea noastră, este, stimați consilieri, pur și simplu, o blasfemie. Cum am putea noi, riaglezii, să ne continuăm viața pașnică și creatoare fără alcool?

- Este, domnule primar, și un atentat la adresa sănătății locale! interveni președintele Comisiei de Sănătate. Vă informez pe toți că în Spitalul Municipal, precum și în toate cele 76 de spitale de cartier, nu mai există dezinfectante. Toate s-au transformat în apă chioară, inclusiv spiritul medicinal și carmolul.

- Până la carmol! strigă cu o forță greu de ghicit în trupul său firav bătrânul poet Sebastian Mustață.

- Până la carmol! întăriră, vorbind deodată, ca într-un cor antic, și cei șapte membri ai Comisiei de Sănătate.

- Aveți dreptate, domnilor! aprobă primarul. Dacă berea ar putea fi un moft, spiritul medicinal este vital pentru noi!

- Dar ce ne facem cu nunțile și botezurile, domnule primar? sări o consilieră din Opoziție. La tinerii miri și la nou-născuți nu vă gândiți? Cine a mai văzut nuntă fără vin? Fără lăutari, da, se poate, dar fără băutură, niciodată!

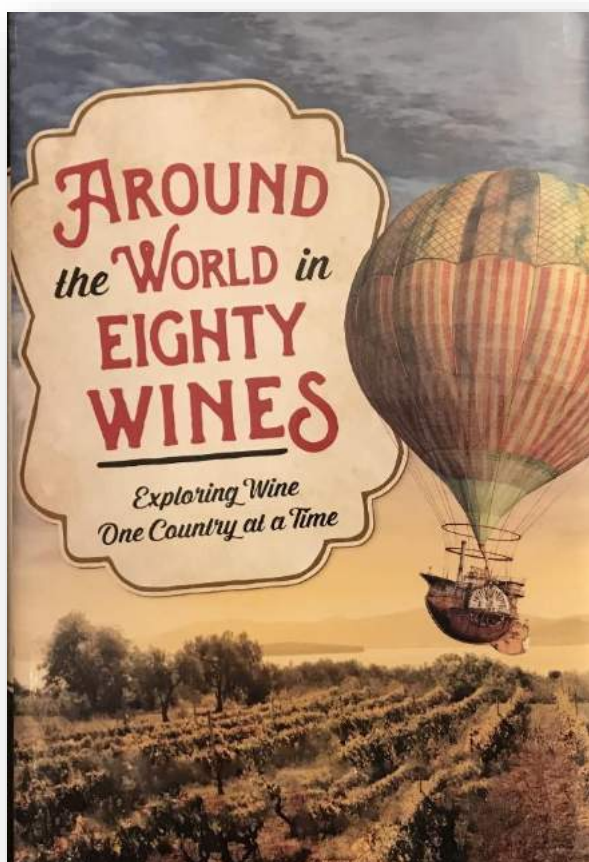
- Are dreptate doamna! reveni poetul Mustață. Dar mai sunt și aniversările, și ieșirile la pensii și lansările de nave, ca să nu mai zic de lansările de carte, așa că și berea e necesară! Luați măsuri, domnule primar, aduceți-ne alcoolul înapoi! Fără el, nimic nu e!

În timp ce în consiliu dezbaterile continuau dinamic, pe străzi lumea se dezlănțuia. O furie aproape oarbă cuprinse inimile riaglezilor. Mai ales pe cele ale bărbaților, dar erau și destul de multe femei printre insurgenți. Mii de localnici luară cu asalt restaurantele și, în ciuda împotrivrării personalului, pătrunseră spre baruri și magazine, cărând în strada și spărgând de carosabil sticlă după sticlă. Lăzile golite zburau în toate direcțiile, butoaiile cu bere erau deșertate pe trotuare, lichidul, până nu de mult spumos și aromat, scurgându-se

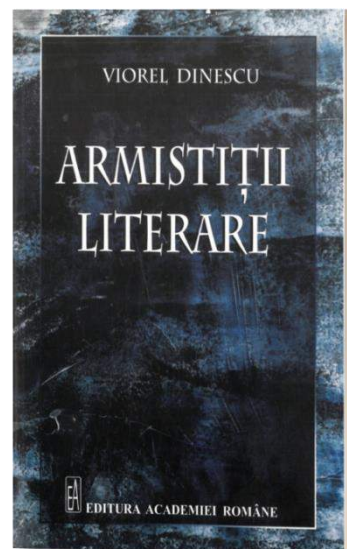
apatic, moale, inodor și insipid spre gurile de canalizare sau, acolo unde cantitățile erau mai mari, formând râulețe dezagreabile alunecând agale spre Dunăre. Cotele apelor fluviului crescură brusc, iar marinarii dădeau semne de panică. Mai ales ca și romul lor fusese atins de mâna criminală.

Fără alcool, orașul fierbea.

- Tiaglezii vor plăti pentru asta mai mult decât pentru afurisitul ăla de curcubeu! strigă, în fața „Corăbiei bete” Terente Stelaru. El își reluu pâlنيا de vorbit și stindardul mobilizator și se porni din nou în fața mulțimii. La vederea lui, Riagla se învioră.

Răftulescu

„Viorel Dinescu, cunoscut poet care scrie la *modul intelectual al Lirei*, precum s-a spus despre Ion Barbu, eseist și cronicar literar. Împăcând în poezia sa filonul rațional și afectiv, adică ceea ce în limbaj savant numim *ratio* și *emotio*, Viorel Dinescu cultivă în spiritul modernității interferența genurilor și formula simbiotică a discursului liric și discursului intelectualizat. Multe din poeziile sale se prezintă ca niște eseuri, în care cu mijloace specifice ale imaginarului mitopo(i)etic reflectează asupra relației Eului liric cu Lumea și Universul. Un merit deosebit al eseistului Viorel Dinescu este cuprinderea întregului spațiu cultural românesc, a operei unor scriitori basarabeni și nord-bucovineni care fac parte din literatura română pe care George Călinescu o considera „una și indivizibilă”. Eseurile sale denotă inteligență, spirit analitic, nerv publicistic, erudiție și merită să apară la Editura Academiei Române.”

Mihai Cimpoi

SERIAL

TRAGICA PREDESTINARE A GENIULUI GĂLĂȚEAN

Gheorghe Felea

În studiul *Pledoarie pentru o enciclopedie a Galaților*, publicat în revista *Asociației profesionale «Școala gălățeană Studii și articole. Istorie. Educație. Cultură*, nr. 6, 2021 am adresat invitația pentru toți cei preocupați de trecutul și prezentul orașului de la mila 80 a Dunării și care doresc să lase testimonium generațiilor viitoare o lucrare de referință să ni se asocieze în sisifica activitate de concretizare a megaproiectului. Încearcam astfel să sensibilizăm comunitatea locală pentru a-și concentra resursele în vederea finalizării unui proiect ambițios, dar necesar. Apelul nu era decât o modestă dedicație pentru Ithaca natală, o tentativă de împlinire, relativ târzie, a unor proiecte mai vechi și o chemare la acțiune coerentă și convergentă către alți confrăți, pentru a reuși, împreună, înfăptuirea **Proiectului Galați - opere complete**.

Binențeles, această chemare nu dorește să obstrucționeze preocupările pentru *opere alese*, ca etape către **Enciclopedia Galaților**. Meționăm că Galațiul, ca județ și ca municipiu reședință, ar avea nevoie, pe lângă propria **Enciclopedie**, și de alte câteva enciclopedii: *a Dunării, a Tecuciului, a Județului Galați, o Bibliografie a Galațiului, o Antologie a operelor literare dedicate Galațiului, o Bibliotecă a Galaților*, care să includă monografiile istorice, geografice, artistice, etnografice etc, un *Atlas al hărților Galațiului*, etc. Asumăm

faptul că *încremenirea în proiect* ține de fatalismul mioritic, iar *biblioteca proiectelor anunțate dar eșuate* conține mai multe lucrări decât cele apărute efectiv.

Sperăm că dorita și necesara **Enciclopedie a Galaților** va fi o dezmințire a mitului sisific și a spiritului adamic, într- un moment fast, de maturitate al comunității locale. O asemenea reușită ar fi și o manifestare a gratitudinii pentru opera antecesorilor, o validare a potențialului actual al spiritualității gălățene pentru realizarea unei opere perene și un dar făcut generațiilor viitoare, ca testimoniu și ca măsură a valorii toposului și al genius loci gălățean?

Enciclopedia ar trebui nu numai să abordeze unele teme definitorii ale civilizației zonale/regionale/locale ci să dea și răspunsuri adecvate (nu retoric!) la întrebări precum: Cine suntem noi gălățenii? Ce definește identitatea gălățeană? Care este fizionomia spiritualității gălățene? Cum s-a raportat/integrat/menținut un anume specific gălățean în contextul Moldovei medievale, al Principatelor Unite și, ulterior, în cadrul statului român unitar? Care a fost/este rolul și rostul Galaților la nivel zonal / regional / național / european, etc.?

În realizarea obiectivelor, putem beneficia de opera antecesorilor, pentru că ne regăsim în ipostaza menționată de Bernard de Chartres; *Suntem asemenea unor pitici așezați pe umerii unor giganți*,

încît putem vedea mai multe lucruri decît ei și mai îndepărtate, nu atît datorită agerimii vederii noastre sau înălțimii proprii, cît pentru faptul că sîntem ridicați și purtați în sus de statura lor uriașă. Bernard a fost, în jurul anului 1120, profesor la celebra Școală episcopală de la Chartres care a jucat, după opinia multor medievști, un rol esențial în Renașterea secolului al XII-lea.

Fraza citată anterior ne-a fost transmisă de un discipol al său, Ioan din Salisbury, care consideră că ea face referire la raportul între antici și moderni, ca un îndepărtat punct de plecare al faimoasei *querelle des antiques et des modernes*. Modernii văd lucruri invizibile și de neatins pentru cei vechi, dar asta doar datorită staturii enorme a antecesorilor, și, oricum, cei ce văd mai departe, rămîn, totuși, niște pitici.

Édouard Jeuneau, într-un articol din 1967 și apoi într-un volum publicat în 1969, încearcă să restituie înțelesul inițial al acestui aforism arătînd că, în optica lui Bernard, anticii sînt modele prestigioase pe care modernii se cuvine să le cunoască și să le urmeze. Pentru că anticii sunt veritabile modele. O interpretare asemănătoare se regăsește și la Umberto Eco în volumul *Pe umerii giganților*, care conține o serie de douăsprezece conferințe ținute între 2001 și 2015 în cadrul festivalului anual *La Milaneseana*, proiect inițiat în 2000, la Milano, de Elisabetta Sgarbi (pe atunci directoare a Editurii Bompiani). Așadar, în acțiunea noastră, ne vom poziționa *Pe umerii giganților* și vom beneficia de toată experiența și de rezultatele activității lor. Astfel, vom reuși să depășim mai ușor dificultățile care trebuie recunoscut că sunt mari dar, în condițiile date, pot reprezenta o provocare, un imbold pentru finalizarea sa.

Pentru a duce la bun sfârșit megaproiectul specialiștii trebuie să apeleze la întregul arsenal informațional, să decanteze și să sistematizeze impresionantul volum de informații, să structureze și să trateze exhaustiv problematica specifică Galaților. Efectiv, este nevoie nu numai de resurse umane (deși și acestea pot constitui la un moment dat o problemă!) ci și de resurse materiale, financiare, informaționale, logistică etc.

Pentru a deveni realitate **Enciclopedia** ar trebui să fie proiectul întregii urbe, să implice instituțiile și autoritățile locale competente, să beneficieze de contribuția specialiștilor și a oamenilor de cultură reprezentativi, care, împreună sau separat, în echipe sau individual, să-și aducă obolul la această lucrare, care sperăm că nu va încremeni în proiect și nici nu va fi destinată bibliotecii proiectelor eșuate. Nu doresc să devin patetic, nici să clamez în deșert dar avînd în vedere că **Enciclopedia** va exprima potențialul și va fi concretizarea forței proteice a municipiului vedetă al Dunării de Jos îmi exprim încrederea că, la final, vom avea satisfacția împlinirii cu brio a unui megaproiect, cu valențe nu numai locale, ci și naționale. Bineînțeles, nu va fi ușor dar nici imposibil de realizat dar sunt încrezător că, în curînd, bibliotecile din județ și unele din țară vor etala, ca pe un trofeu valoros volumele Enciclopediei Galaților! Au mai fost momente în viața urbei când comunitatea a demonstrat că poate să asume și să finalizeze proiecte care să devină, peste timp, testimoniu despre spațiul, genius loci, forma mentis de la mila 80 a Dunării.

Ca prolog la ceea ce sperăm că va urma să fie **Enciclopedia**, în prezentul

studiu, care va avea mai multe episoade, vom raporta spiritualitatea gălățeană la referențialul regional (al Moldovei), apoi vom deduce coordonatele culturale ale urbei gălățene, din discernerea similitudinilor dar și a diferențelor, comparându-le cu cele ale vecinilor (brăileni, tulceni, tecuceni, vasluieni, bărlădeni, focșăneni, vrânceni etc), pentru ca, în final, să conturăm un portret cât mai sugestiv al fizionomiei spirituale gălățene, proiectat în context național, balcanic și, de ce nu, comunitar-european. Misiunea asumată este extrem de dificilă pentru că implică o viziune inter-, multi- și chiar transdisciplinară și presupune operarea cu concepte și metode specifice unor științe de graniță. Deși suntem conștienți că abordarea, în premieră, a unui asemenea subiect este dificilă și plină de tot soiul de riscuri, apreciem că ogorul trebuie desțelenit iar subiectul merită să fie defrișat de poncife și abordări conjuncturale sau encomiastice.

Istoricul faptelor spirituale este obligat să constate că există un neam [cel moldovenesc] ciudat în care se nasc din când în când individualități cu sufletul deschis, și cu mintea strălucită, dar orgolioase și stranii care par să sfideze legile egoismului... Ele nu-și trăiesc viața după legea îngrijorării de sine, nu calcă precaut pe cărarea succeselor, nu se călăuzesc cu ochii țintă la steaua norocului, ci nesimțitoare la propriul lor destin, hipnotizate de visurile și de himerele lor îndepărtate, ele ating arareori și numai întâmplător pământul. Dar, de câte ori fac scurte treceri prin învelișul lui fluid, de atâtea ori lasă în urmă o supraomenească strălucire, iar amintirea lor rămâne luminoasă și fecundă. Astfel își încheia Mihail Manoilescu volumul de eseuri

Tragica predestinare a geniului moldovenesc, lucrare publicată postum, abia în 1993, de Valeriu Dinu, deși fusese redactată de autor în ultimii trei ani de viață, într-o strictă supraveghere. Volumul cuprinde într-o primă parte evocările lui M Kogălniceanu, Al. I. Cuza, M. Eminescu, P. P. Carp, Al. Averescu, N. Iorga, C. Stere și alții iar, în final, include și sinteza *Datele și sensul comunei predestinării* în care Mihail Manoilescu evidențiază *constantele afective și spirituale, din care se desprind... anumite fenomene atipice. Între constantele afective, acea care se arată mai întâi este „căsătoria mistică între marii moldoveni și țara lor”, care se manifestă printr-o nemulțumire profundă față de soarta neamului și o persistentă dorință de a contribui la ridicarea acestuia [...] mai ales a maselor populare, în particular a țărănimii.*

Dar „trăsătura fundamentală care definește ființa marilor moldoveni este dezinteresarea de sine și nepăsarea de soarta proprie, ... ceea ce dă independență morală, curaj civic, sinceritate pe care străinii o socotesc imprudență.

În afară de constantele lor sufletești: *nemulțumirea timpurie și dezinteresată, generozitatea față de popor, lipsa voinței egoiste, independența morală, orgoliul și izolarea la toate marile individualități moldovenești se întâlnesc și anumite constante intelectuale. Cea dintâi este o mare energie spirituală, izvor de inventivitate, de originalitate și de creație, care se cheltuiește mai mult în domeniul ideilor, decât în acela al faptelor... Orice moldovean adevărat are fascinația principiilor și credința fanatică, în puterea intrinsecă a ideilor de a triumfa, prin simpla lor justete și adecvare.*

În sfârșit, intelectul moldovenesc este nedespărțit de spiritul critic... *care l-a prezervat atât de rătăcirile juvenile în lumea utopiilor, cât și de înțepenirea într-un realism plat și fără orizont, mărginit la acceptarea stărilor de fapt.*

Din aceste „predispoziții” intelectuale, îmbinate și împletite cu cele sufletești, rezultă câteva urmări care se întâlnesc în forme aproape identice, la toți marii moldoveni.

Înainte de toate este inadaptabilitatea, ... și atunci nu este de mirare că moldovenii sunt mai mult conducători spirituali decât șefi politici... Acest simț al realului în lumea ideilor a făcut ca marii moldoveni să nu fie nici reacționari, nici revoluționari, ci reformiști cu o concepție organiciste a societății naționale.

Nu este de mirare, că ei sacrifică soarta pentru ideal, ... jertfesc vremelnicul pentru permanent, egoul pentru națiune, superficialul pentru profund, forme pentru fond, noutatea pentru tradiție, liberalismul pentru conservare, concretul pentru abstract, omul pentru entitate, relativul pentru absolut.

Moldovean este prin definiție cel ce discernе exact între diferitele valori; iar mare moldovean acela care se sacrifică pentru valorile superioare.

Încercând să identifice trăsăturile caracteristice ale carierei marilor moldoveni, Mihail Manoilescu precizează: *Cea dintâi trăsătură... este că ei nu reușesc să adune decât un cerc restrâns de discipoli, capabili să-i urmeze și să-i susțină până la capăt.*

O altă linie comună carierei marilor moldoveni este prigoana. *Toți au fost persecutați de către învingători și profitorii*

vieții cărora ei le-au tulburat securitatea prin ideile lor și le-au trezit invidia prin geniul lor.

În contrast cu izolarea și cu prigoana suferită... „masele populare le-au dăruit un prinos de înțelegere și de dragoste... E drept să se spună că mai curând i-au aplaudat decât i-au urmat; mai mult i-au plâns decât i-au susținut.

Viața oricărui mare moldovean, este o dramă cornelliană cu un deznodământ shakesperian.

Deși reproducerea textului lui Mihail Manoilescu ar putea continua, mai ales că celebrul economist identifică cu har elementele care caracterizează pe marii moldoveni, ne oprim aici întrucât scopul pentru care am apelat la texte din *Tragica predestinare a geniului moldovenesc* a fost atins. Concluzionăm, subliniind că aprecierile anterioare par a fi elaborate și ca o evaluare a propriei sale existențe și parcă ne dezvăluie tragismul existenței magistrului exemplar și a economistului de geniu care a fost repudiat în propria țară dar este admirat și recunoscut în Brazilia ca doctrinar al miracolului economic al statului din America de Sud la un moment dat. Aristocratul descendent din familia logofătului Tăutu, ministrul care a leșinat la semnarea odiosului dictat de la Viena a cunoscut privațiunile regimului de exterminare ale închisorii de la Sighet și damnația regimului comunist. Din păcate și în cazul Manoilescu, ca de altfel și în multe alte situații, putem distinge destulă ingratitude față de geniile neamului gălățean,/moldovean sau chiar pe un plan mai general.

Evidențiind genialitatea și expresivitatea viziunii manoilesciene asupra predestinării moldovenismului și,

mai ales reiterând ideea similitudinilor dintre tabloul constantelor afective și spirituale ale personalităților moldovenești și coordonatele existențiale și intelectuale ale lui Mihail Manoilescu. Convergența până la identitate confirmă, pe de o parte, intuiția exemplară și plasticitatea deosebită cu care Mihail Manoilescu cartografiază geniul moldovenesc iar, pe de altă parte polivalența vocației și tragismul existenței unuia dintre marii tecuceni, atragându-ne atenția asupra restanțelor în receptarea și recuperarea succesiunii marelui economist.

Pentru lucrarea *Tragica predestinare a neamului românesc*, aforismul lui Terentianus Maurus *Habent sua fata libelli* este premonitoriu pentru că, indubitabil, cărțile își au soarta lor iar după ce au fost lansate, exegeza și cititorii decid destinul acestora. Dar, dacă în posteritate, adesea operele își validează valoarea, autorii asemenea lui Mihail Manoilescu, se confruntă, uneori, cu o nemeritată uitare, cu orgolii sterile sau inepte in Justiții

Antecesorii, veritabili maștri spirituali, titulatură onorifică devenită astăzi desuetă, au aglutinat în jurul personalității lor discipoli, au generat școli de gândire și au creat opera nepieritoare. Desemnând figure individuale exemplare «maștrii» aveau un rost clar în ierarhia și practica spirituală, oferind modele pedagogice „discipolilor. De asemenea, termenul de „maștru” funcționa ca un reper axiologic cert, oferind noilor tendințe spirituale sens și valoare.

Și, totuși, *suntem un neam cu vocația risipirii*. Cu tristețe, trebuie să recunoaștem justetea afirmației lansate de

Andrei Pleșu pe 26 octombrie 2010 în cadrul manifestărilor academice dedicate împlinirii a 150 de ani de la înființarea, Universității de Arte „George Enescu” din Iași, când afirma, fără echivoc, faptul că, pentru români, *risipirea este o trăsătură definitorie*.

Distinsul filosof își susținea verdictul cu faptul că Titu Maiorescu întors din Germania se remarcă drept autor de manual, Alexandru Dragomir, distins elev al lui Heidegger, revine în patrie și se angajează într-o întreprindere socialistă etc.

Există, din păcate, *o tradiție a risipei de sine, a eșecului, a ratării*. Soarta culturii românești de a lua mereu totul de la început l-a măcinat și pe Constantin Noica. Pentru magul de la Păltiniș *Romania este o țară în care risipa este un destin iar mediocrități ce doresc să se impună marginalizează și elimină personalități cu adevărat importante*. „Vreun mititel [...] lustruindu-se pe sine” va călca peste vieți, peste cariere, peste conștiințe. Actualitatea acestui fenomen este indiscutabilă, mai ales că piedicile și dificultățile devin politică de stat. Sistemul de învățământ universitar își transformă treptat cercetătorii și profesorii în simpli funcționari, angajați cărora li se umple timpul permanent cu activități de serie, lipsite de orice valență creativă, îngropate în mulțimea hârtiilor și formularelor. Dar, despre toate acestea vom discuta în numărul viitor al revistei.

SERIAL

2. Trimisul special din Abis - fragment din romanul KRAINA -

Elena Netcu

Parcuri dezolante! Arbori goliți și ramuri noduroase amenințătoare, lăsând impresia că vor fi transformați în curând în spânzurători ad-hoc!

Pantilei își aruncă ochii spre cel mai impunător parc a Kievului, cu arbori seculari, aliniați parcă în flanc, așteptându-și sentința. Cine știe câți dintre ei vor rămâne în picioare ? se întreba Pantilei și i se păru că printre ei mișunau soldați cu puști mitraliere, alergând haotic ca și cum se pregăteau pentru o partidă de vânătoare. Cu mâna pe armă, se pregăteau să tragă și chiar i se păru că unul dintre ei se îndrepta spre el. Rămase pe loc paralizat, încerca să-i distingă chipul. Venea spre el privindu-l cu ochii holbați, apoi i se puse o ceață pe ochi și se făcu seară.

Parcul era singuratic, era pustiu, leagănele se balansau scârțâind, vântul serii începu să șuiere sinistru. Nici urmă de armată, nici urmă de tanc, toate erau doar în mintea înfierbântată a lui Pantilei. Simțea frica în oase, era cuprins de disperare că nu mai vede pe nimeni cunoscut în preajmă. Unde sunt oare bărbații ucraineni? se întreba Pantilei. Ce caută el acolo singur fără nici un rost? Vedea doar un morman de moloz, atât mai rămăsese din blocul unde se afla și apartamentul lui. Îi venea să se cațăre pe grămada aceea imensă, bănuind că va găsi urme din lucrurile care fuseseră cândva ale lui. Era atât de confuz, încât pierduse simțul realității, i se părea că trăiește un coșmar Aștepta să se facă dimineață ca să descopere normalitatea, să scape de himerele nopții. Dar n-a fost așa. Văzu multe femei îmbrăcate în pufoaice, pregătite de luptă, înverșunate, strigând pe străzi către soldații ruși să plece de unde au

venit. Auzi un huroit de tanc. Văzu un avion, auzi sirena. Un bătrân îl trase spre el și-l zori să ajungă la subsolul unui bloc.

Kievenii se mișcau fantomatic printre mormanele de moloz care, în mintea cuprinsă de frică a lui Pantilei, începură să capete contururi hidoase. Pășea clătinându-se printre resturi de ziduri, scânduri încrucișate, scaune rupte. Rămase încremenit în fața unui morman de cărămizi de unde i se părea că se aude un geamăt. Își încordă auzul, dar constată că nu era decât vântul prin parcul singuratic. Toate aceste secvențe se derulau în imaginația lui înfricoșată. Întunericul se amplifică și-l arunca într-un hău.

Pe stradă treceau câțiva ucraineni cu fețele întunecate. Nu se uitau nici în dreapta, nici în stânga. Făceau parcă mișcări brawnine, păreau robotizați. Ieși în fața lor. I se părea că-l cunoaște pe unul dintre ei. Chiar îl strigă:

—Igor, Igor, răspunde, Igor! Sunt Pantilei, vecinul tău!. Bărbatul se opri pe loc și așteptă, fără să facă vreun semn.

—Igor, ce faci vecine?

—Ne-a bătut Dumnezeu, Pantilei! Este apocalipsă! Rușii noștri! Rudele mele, rudele tale, frate pe frate, tată pe fiu, fiu pe tată, totul! Suntem cimitirul Rusiei! O cauți pe Natalia ta? N-o mai căuta!

—De ce să n-o caut? Lui Pantilei îi trecu un junghi în inimă, de parcă cineva l-ar fi trăsniț în cap. Unde este?

—Cred că într-un cimitir din Rusia. Au venit părinții a doua zi după bombardament și au luat-o. Mai degrabă, i-au scos resturile de trup dintre dărâmături. Blestemau ora când ai luat-o mireasă din casa părintească! Te blestemau pe tine! Până au plecat, au ținut-o în hohote de plâns

și printre hohote se auzea numele tău, te afuriseau mereu. Uită c-a existat, oricât te-ar dura sufletul. Nici la mormântul ei nu cred că mai ai acces!

Pantilei se așeză în mijlocul trotuarului, își prinse fața în mâini și rămase așa neclintit. Se întunecase de-a binelea. Rămase chircit pe trotuar. Ce mână diabolică și-a scuturat schizele peste locuința sa, năruind totul? Tremura ca o frunză, se simțea inutil, azvârlit și făcut una cu trotuarul, lungit acolo ca un om al străzii. Privi în jur și văzu că nu era singurul. Deodată sună alarma. Umbre se preligeau în grabă pe lângă blocurile rămase în picioare, oamenii alergau în derivă căutând un subsol, un adăpost mai ferit, unde bănuiau că nu vor ajunge bombele.

Igor se depărtă și el în grabă, fără nici un cuvânt. Clătină din cap și nu avu nici o clipă pornirea să-l compătimizească sau măcar să se jeluiască. Și pe el îl chinuiau cam același gânduri. Pantilei nu se clinti de pe trotuar. Îi era totuna dacă va muri sau nu, nu-și mai dorea să trăiască. Înspre zori se trezi cu frisoane. Oricât ar fi țcănit mitralierele, oricâte explozii și-ar fi lungit flăcările spre cer, Pantilei rămase viu și nevătămat. Se gândea că Dumnezeu are cu el un plan. Trebuie să apere pământul strămoșesc. Se născu în el o putere nefirească care venea parcă din adâncul lui de cazac zaporojeaan. Era un semn că n-are voie să se dea bătut.

Igor îl găsi tot acolo. Îl îmbrățișă bărbătește și-i spuse pe un ton categoric:

—Ofițere Pantilei, la luptă! Nu e vreme de jeliut. Du-te la batalionul tău! Te așteaptă!

Igor îl privi încruntat, așteptând reacția cuvintelor lui, mai degrabă ecoul poruncii lui.

Nici Igor nu mai avea pe nimeni. Lucrase în noaptea aceea, iar dimineața când ieșise din tură, nu mai era blocul. Cui să se plângă? Kievenii umblau ca niște fantome pe străzile orașului. Sirena suna din ce în ce mai des. Se ascundeau de câteva

ori pe zi. Zilnic auzeau de numărul morților care creștea de la o zi la alta. Igor avea un frate fermier la marginea Kievului.

—Pantilei, ăsta nu e războiul despre care știam noi de la bunicii noștri.

—Dar ce să fie, Igor, ce să fie?

—Asta e războiul de sfârșit de lume, de exterminare, de pustiire, tehnica pârjolului!

Pantilei rămase pe gânduri. Igor strigă spre el, îl apucă de mână, ca să întoarcă capul.

—Fratele meu era fermier. Era înstărit, avea animale multe, angajați destui, pământ mult, nu se gândea că se vor năpusti și asupra lui, se simțea la adăpost, departe de ținta rușilor. Ce să caute soldații ruși în ferma lui? Așa mă întrebam eu, Pantilei, cu un fel de liniște în suflet. Răboiul nu are nici o treabă cu muncile câmpului. Ce-i pasă soldatului rus că fratele meu crește animale? Uite că-i pasă!

Pantilei tăcea, aproape că nu reușea să urmărească conversația.

— Țăstia au venit cu alt scop. Chiar și oamenii simpli au ajuns ținta lor. Am auzit că lovesc spitale, școli, zone rezidențiale, apoi am aflat că armata atacă satele la rând, ca și cum le-ar mătura. Într-o zi ajunse și la ferma lui Matekchyc. Au năvălit cu puștile în poziție de tragere, i-au împins din spate pe toți, i-au scos din clădire și i-au înșirat lângă zid, apoi i-au ciuruit pe toți până la ultima suflare.

Pantilei nu schița nici un gest. Asculta înmărmurit.

—În seara aceea m-am dus la ferma lui. Soldații ruși încărcau de zor tot ce găseau la îndemână. Scoteau de prin ateliere unelte agricole, scoteau din casa somptuoasă cu două etaje tot ce li se părea mai de preț. Am văzut aparatură casnică ambalată și sigilată, dovadă că nu apucase fratele meu să o desfacă și s-o pună în funcțiune. Hala frigorifică era devastată. Erau înșirate carcace de animale pregătite să fie livrate beneficiarilor. Se golea totul sub privirile mele neputincioase. Mă

ascunsesem într-un colț ferit, privind jaful. Apoi mi-am aruncat ochii lângă o clădire mărginașă și văzui îngrozit trupurile împușcate ale familiei fratelui, prăbușiți pe lângă ziduri, împreună cu copiii și muncitorii rămași în fermă pentru îngrijirea animalelor. Soldații cărau cu înfrigurare tot ce se putea fura. Imensa fermă al lui Matekchyc era devastată.

—Asta nu e război! E jaf, e genocid, e nevolnicie! Războiul are reguli, în armată există disciplină, nu bandă de criminali. Mai rău ca în Evul Mediu! Poate pe vremea vandalilor, pe vremea popoarelor migratoare, unde jaful, răpirile, uciderea erau la vedere, erau trofee.

Igor îi aduse aminte pe un ton categoric:

—La luptă, Pantilei!

A doua zi, Pantilei își coordona soldații, dar fără prea mare succes. Bombele cădeau fără oprire. Nici un răgaz, nici un plan, totul la rând, bombă după bombă!

Pantilei se gândea că asta e o armată care șterge totul de pe fața pământului. Țara lui era în prezent pustie! Privea în dreapta și-n stânga și simțea că i se împăiejenesc ochii.

Se certa pe sine: *ce soldat ești tu, Pantilei, să vezi cum se pustiește țara și să nu ai nici o putere?* Refuza să privească trupuri aruncate pe câmp în derivă. Echipele speciale îi adunau în saci și-i îngropau în gropi comune, căci erau în stare avansată de putrefacție. Auzise că în orașul Mariupol morga era arhiplină, morții erau înghesuiți claie peste grămadă și nu venise nimeni să-i revendice. Soldații ruși căzuți la „datorie” erau abandonați ca să nu se afle în Rusia de moartea lor. Acolo se raporta victorie după victorie, asta știa poporul rus despre “brava” lor armată. Echipele speciale ucrainene adunau minele, căci în retragerea trupelor din nordul Kievului, soldații ruși, la ordinul comandanților, au semănat sistematic mine, de-ți era frică să înaintezi.

Circulau zvonuri. Nu-și explicau de ce rușii avansează atât de ușor într-un oraș cum este Mariupolul? Apoi veni bomba: au fost trădați! Un comandant din serviciile secrete a înlesnit curățirea minelor pentru ca rușii să înainteze. Trădare! *Cum să cred eu, Pantilei, cu sânge de cazac în venele mele, că frații mei ucraineni, ajunși în serviciile secrete ale țării, îi sprjină pe ruși să ne cucerească? Pur și simplu le băătoresc drumul ca să intre, călcând peste cadavrele civililor nevinovați? Cum îi rabdă inima să vadă copiii Ucrainei împușcați, mame, femei, bătrâni, toți de-a valma? Eu, Pantilei, ce sunt eu? Un eșec al armatei mele! Atâți trădători sunt printre cazacii mei japorojeni?*

Nu de moarte îi era teamă lui Pantilei, ci de cruzimea rușilor, de masacrul care era evident prin toate colțurile satelor, luate la rând!

Toți erau neliniștiți că nu mai aveau muniție care întârzia să apară. Batalionul de la Azovstal rezista. Era imposibil de descoperit de ruși. Până într-o zi, când un amărât de electrician i-a condus pe ruși la intrarea în subsolurile uzinei. Iată, ca în orice război, sunt și trădători. Batalionul lui rezista. De afară se auzea vocea inamicului care îi soma să se predea, dacă vor să rămână vii. Se făceau zilnic coridoare umane pentru evacuare, dar și acelea erau atacate de armata rusă, în ciuda convențiilor făcute cu OMS. Civili și soldații trăiau parcă ultimele zile, cu ultimele provizii. Erau atacate sistematic convoaiele umanitare cu alimente. Toate erau confiscate de armata rusă. Copii, femei, mame cu prunci în brațe, femei însărcinate, bătrâni, îndurau foamea, frigul, mizeria, lipsa de medicamente, agonizau în subsolurile uzinei. Din ce în ce mai mulți răniți, din ce în ce mai mulți morți.

A doua zi s-au trezit cu rafale de gloanțe peste ei. Ploaie de gloanțe fără putința de a se apăra. Pantilei s-a prăbușit într-un lac de sânge. Cei care au scăpat au fost luați prizonieri. Pantilei rămase

imobilizat alături de ceilalți camarazi. A încercat să anunțe prin telefon, dar constată că nu-l avea. Abia după câteva ore au fost transportați într-o mașină blindată.

În drum spre spital Pantilei își pierdu cunoștința. Primi îngrijiri, dar după examinarea medicilor, Pantilei fu transportat într-un spital din Polonia.

—Până aici ți-a fost războiul, omule, îi spuse un medic după ce ofițerul Pantilei își reveni din operație. Îi fusese extrase un pumn de gloanțe. Nu-și simțea picioarele. Se mirau cum de a rămas viu.

—Recuperarea va dura câteva luni sau poate mai mult. Mulțumește-i Domnului că ai scăpat. Acum e masacru în țara ta. Civili sunt împușcați de-a valma. Acolo nu e război, ci un nenorocit de genocid!

Pantilei nu scoase un cuvânt. Nu știa ce să spună. Ar fi vrut să-i spună medicului că sunt nevinovați, că este țara lor, că nu are dreptul nimeni să se atingă de nici un petec de pământ. Știa că multe regiuni sunt controversate. Îi căută privirea doctorului și-i făcu semn:

—Dl doctor, nimeni nu știe adevărul despre noi, ucrainenii. Noi nu suntem frații mai mici ai rușilor, cum nici ei nu sunt frații mai mari ai noștri, n-am fost niciodată ai rușilor.

—Ești în Polonia, soldat, nu răscolim acum în istorie!

Pantilei simți cum crește în el o forță peste puterile lui, ridică vocea ca să se facă auzit:

—Dle doctor, noi ne-am născut mai târziu, dar existăm, n-are dreptul să ne omoare nimeni. Strânse pumnii involuntar, atât de tare, încât îi apărură lacrimi în colțul ochilor.

—Taci, soldat, ți-am spus!

—Nu pot, dle doctor! Soția mea a murit sub dărâmaturi, într-un bloc care a fost și nu mai e. Nici n-am văzut-o, dar blocul este la pământ. Cine va plăti pentru asta?

—Nu pot să-ți răspund. Sunt răfuieli, sunt criminali sau nu, nu e drept, dar tu ești aici să uiți războiul.

—Nu voi uita, dle doctor, voi spune lumii adevărul despre noi. Ești medic, vreau să te întreb ceva.

—Întrebă-mă, soldat!

—Când noi avem hotare, când noi existăm, așa cum există o ființă pe pământ, ați putea să ne omorâți și să ne luați tot?

—N-aș putea, eu ca muritor nu pot, dar cei puternici nu se mulțumesc niciodată cu puțin. Fratele ăsta mai mare al tău vrea să te îngenunchieze, poate va reuși, poate nu, dar să nu-ți închipui că se va opri.

Din capătul celălalt al salonului se auzi vocea puternică a unui bărbat în vârstă:

—Să-și pună pofta-n cui, noi suntem neam de cazaci zaporojeni, vom învia din morți câtă frunză câtă iarbă și nu ne lăsăm striviți!

—Visează, soldat, visează, că rusul nu-ți curmă visul, ci viața cu tot ce-ai agonisit. Praf și pulbere!

Din alt pat de lângă fereastră, un alt bărbat în vârstă, rus venit din Moscova, încercă din răspuțeri să se facă auzit. În salon se auziră vociferări. Toți bolnavii au început să vorbească deodată. Medicul îi potoli. Rusul ajunsese și el în spital, după ce fusese rănit pe stradă, printr-o împrejurare nefericită. Urma să-și ducă rudele în Rusia, la adăpost. N-a mai apucat. Dar se răfua acum cu soldații ucraineni răniți.

—Nu-mi pasă de tine, ucraineanule, că și eu sunt rănit, dar vin din Rusia. Știi că noi, rușii, v-am făcut oameni, că existam datorită pământurilor noastre?

—Pământurile de care vorbești, domnule, sunt cucerite de cazacii noștri zaporojeni, apoi datorite țarului. Știi? Cine ți-a împuiat capul cu prostii? Sunteți mințiți, sunteți spălați pe creier! Voi, rușii, sunteți pionii ușor de manevrat. Cine v-a trimis în acest război să ne căsăpiți, de ce ne zdrobiți!?

Pantilei încercă să se ridice, voia să ajungă lângă rus.

—O să-ți urlu, deșteptule, în urechi, că eu lupt pentru apărarea pământului țării și n-am văzut nici un nazist în țara mea. Ne-ați ucis fără milă mamele, ați violat femeile, ați tras ca niște ucigași în copiii nevinovați, asta este *misiune specială*, rusule?

—Ascultă, băiete, ești în afara problemelor din țara ta, nu știi că de fapt, voi, *extrema dreaptă* a ucrainenilor ați aprins scânteia, acum zece ani, în 2012? Voi ați dat foc rușilor pașnici, ați omorât femei, copii, bătrâni, i-ai măcelărit cu bâte, cu topoare, acum nu vă mai plângeți. Istoria se întoarce! Vreți măcel, poftim măcel!

—Ce căutați pe pământul nostru?

—De unde știi tu că e pământul vostru?

—Știu asta. Scrie în documente. La voi s-a șters totul din memorie? Rețineți sau inventați numai ce vă aduce avantaj. Vrei să afli care este adevărul?

—Care este, deșteptule! Spune-mi până nu apuc să mor!

— Se știe asta din vechime. La ultima Rada din 1654 s-a încheiat un act de donație a cazacilor zaporojeni către țară, dar actul ăla s-ar fi pierdut. Dar oare nu este al nostru de fapt? Nu este moștenirea noastră strămoșească?

—Noi am venit să facem ordine. Prea v-ați luat-o în cap! Ce era dacă ne ascultați și mergeați la braț cu noi? V-am făcut propunerea, dar voi, ucrainenilor, ați refuzat, ba chiar ați început să ne snopiți din bătaie și să dați foc. Ai uitat cum neonaziștii tăi au urcat pe cruce un frate al vostru de etnie rusă, l-au bătut în cuie și apoi i-au dat foc? Toate astea s-au adunat, omule?

Pantilei nu știa toate aceste lucruri și nici nu credea că este adevărat. Fie că se cunoșteau manevrele *extremei dreapta* numai la vârf, fie erau speculații ale rușilor ca să-și justifice crimele. De la o vreme fac

scenarii cum că ucrainenii fac genocid asupra conaționalilor lor. Împânzesc astfel de zvonuri pe la toate canalele mass-media.

Bărbatul rus era din ce în ce mai îndârjit:

—Da, omule, eu am trăit în Donbas acum zece ani, am văzut cum au stat lucrurile. Apoi am fugit în Rusia să mă adăpostesc. Nu-mi iese din minte cât au fost de cruzi acești neonaziști despre care tu zici că nu știi.. Ne-au ars de vii. Prorușii săreau de la ferestrele cuprinse de flăcări și când ajungeau în stradă, dacă mai mișcau, îi loveau cu bâtele până rămâneam fără suflare. Vrei să-ți mai spun cum au dat foc unui copil de opt ani? Să-ți mai amintesc cât de mulți au fugit în Rusia? Nu mi-e rușine să spun că sunt rus! Vreți masacru, facem masacru!

Medicul care nu părăsise salonul îi spuse blând rusului:

—Soldat, nu te obosi să ne convingi pe noi, nu face istorie, acum viața ta e mai importantă. Dacă ar fi să răscolim trecutul și polonezii au ceva de zis.

Tăcură amândoi, și ucraineanul Pantilei și rusul Nichitovici.

Medicul îi privi cu muștrare și interveni:

— Sunteți vinovați. Și unii și alții. Armata e făcută să lupte. Când lupti, ești pregătit să omori, nu stai la taclale. Nimeni nu știe adevărul gol-goluț. Timpul va lămuri istoria, cât de vinovați sunt rușii și câtă vină aveți voi, ucrainenilor! E dureros că mor oameni nevinovați care n-au nici o treabă cu războiul.

Pantilei tresări. Își dădu seama că nu are pe nimeni de partea sa. Tăcu. La urma urmei pe cine să convingă el aici? În fața morții orice argument pică. Întoarce capul la perete, închise ochii și ațipi. Pentru o clipă i se păru că trece printr-un fum gros. Tresări și se trezi brusc. Închise ochii și începu să numere. Nu voia să-și mai amintească nimic.

SERIAL

FIECARE PASĂRE PE LIMBA EI?...

Periplu prin DOOM³, de la „ahotnic”, la „ayahuasca”

Cătălin Enică

În viața unei limbi, ca și în cea a oamenilor, survin o serie de evenimente care îi marchează decisiv evoluția. Începuturile scrisului, introducerea tiparului, redactarea primelor gramatici și dicționare, încununarea eforturilor de unificare și de modernizare reprezintă etape obligatorii ale emancipării lingvistice, pe care și româna le-a parcurs până la forma ei actuală. Și am specificat doar câteva dintre cuceririle sale, ce e drept, pe cele mai importante, fără de care nu se poate vorbi despre o limbă literară. Acestea n-au venit însă nici ușor și nici la termene prestabilite, date fiind condițiile extralingvistice care guvernează în ansamblu viața economică, social-politică, științifică și cultural artistică, dacă mă refer la cele mai importante. Ar fi o naivitate să credem că istoria unei limbi este o desfășurare uniformă de evenimente evolutive, constând în achiziții continue, în ameliorarea treptată a formelor de exprimare, în perfecționarea constantă a relației dintre conținut și expresie etc., toate culminând cu obținerea unui instrument lingvistic ideal, care să-i poată servi comunicatorului atât pentru exprimarea colocvială cât și în limbajul științific, juridico-administrativ, publicistic sau artistic. Nu, realitatea demonstrează altceva, că în viața unei limbi există unele perioade de relativă stabilitate și altele, de evoluție accelerată, pe care fiecare dintre noi, dacă va cumpăni atent, le poate identifica. E suficient ca aceia care au o anumită vârstă și au „prins” și vremurile de dinainte de 1989 să-și amintească de așa numitul „limbaj de lemn”. Acesta ilustrează elocvent una dintre trăsăturile acelei epoci,

egalizarea socio-culturală, nivelarea și dogmatizarea mental-lingvistică, reducerea comunicării la o singură variantă, care se multiplica la nesfârșit, încât, ascultând sau citind oriunde, aveai senzația că se exprimă prin toți același om. Dacă ieșea din modelul impus, erai refuzat, blamat, izolat.

Și totuși s-a vorbit și atunci „cu miez”, s-au scris capodopere, s-a perfecționat limbajul academic ș.a.m.d., așa că nu putem vorbi de o stagnare în evoluția limbii române, fenomen care nici n-ar putea fi posibil, din moment ce epocile istorice evidențiază ascensiunea societății în ansamblul său, care cuprinde și limba, mijlocul de comunicare fundamental dintre oameni. Vom constata în consecință că limba română a parcurs în acea etapă o perioadă de relativă sau aparentă stabilitate, cu modificări puține la nivel fonetic, ortografic, morfosintactic, semantic și pragmatic, cel puțin în deceniile '70 - '80. Situația se va schimba radical după 1990, când se vor crea premisele întoarcerii către Occident și, implicit, având în vedere globalizarea, către lumea întreagă. E o situație pe care aș compara-o cu deschiderea survenită la sfârșitul deceniului al treilea din secolul al XIX-lea: Pacea de la Adrianopol (1829) a înlesnit înlocuirea influenței orientale (turco-grecești sau fanariote) cu modelul apusean, preponderent francez, care domina Europa de ceva timp și își începuse manifestarea în Țările Române chiar înainte de acest eveniment, pe care istoria îl consemnează ca reper. Atunci franceza, acum engleza, o schimbare de sursă dominantă care merită o analiză mai amplă, dar pe care nu-mi propun s-o realizez aici. E suficient să ne

reamintim că franțuzismele (galicisme) au intrat „angro” în limba română, dar, pe parcursul veacului amintit, s-au cernut prin prin sita gustului public al carpato-danubienilor, multe fiind adoptate spre a îmbogăți vocabularul nostru, iar altele rămânând doar notații pasagere sau vorbe de circumstanță, uitate de mult. Dacă ar fi să-mi exprim în acest context optimismul lingvistic, aș spune că și acum se va întâmpla la fel, având în vedere similaritatea, dar cine știe? Și modelele și circumstanțele sunt diferite: Qui vivra verri! Și poate se va relua analiza cu noi date, mai târziu și mai aproape de realitate!

Am făcut acest excurs, recunosc, puțin cam lung, cu un scop, ca să motivez apariția ediției a treia a *DOOM*-ului, pe care o salut cu entuziasm, deși sau tocmai pentru că o așteptam mai târziu. Dar, într-adevăr, nici timpurile nici limba nu mai aveau răbdare! Să ne reamintim episoadele: după ce, pentru a norma în special nivelul fonno-ortografic al limbii române, apăruseră mai multe ediții ale *Îndreptarului ortografic, ortoepic și de punctuație (ÎOOP)*, în 1982 era editat, sub egida Academiei Române, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM¹)*; în 2005, în condițiile deschiderii lingvistice semnalate anterior, era scoasă ediția a doua, „revăzută și adăugită” (*DOOM²*), iar acum câteva luni, la sfârșitul lui 2021, a văzut lumina tiparului ediția a treia, de asemenea, revăzută și adăugită (*DOOM³*). Între primele ediții ale *DOOM*-ului s-au scurs 23 de ani, iar între următoarele, doar 16! Chiar dacă am avea în vedere doar condiționările extralingvistice care pot motiva intervalele de timp dintre apariții, finanțarea, organizarea colectivului, realizarea efectivă, corectarea, tipărirea etc., fiecare dintre ele cu destule posibile complicații, tot n-am putea trece cu vederea faptul că apariția lui *DOOM³* a fost impusă în primul rând de realitatea stringentă a limbii și editarea sa „mai devreme” era absolut necesară, cu toate că, așa cum recunoștea

una dintre referente, Adina Dragomirescu, în emisiunea „*Vorbește corect!*”, corelarea cu celelalte dicționare nu s-a mai putut realiza cu eficiență. Concret, unii termeni inserați în *DOOM³* nu apar în *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, cel mai popular și mai la îndemână dintre dicționarele limbii române. Evident, elevii, cărora le este destinat în primul rând *DOOM*-ul, par să ignore faptul că există mai multe tipuri de dicționare: etimologice, explicative, normative, dialectale, de arhaisme, de neologisme ș.a. În dicționarele normative nu sunt precizate sensurile cuvintelor (cu excepția cazurilor de posibile confuzii omonimice sau omografice, situație în care semnificația este menționată parantetic). Un astfel de dicționar este *DOOM*-ul! În timp ce în *DEX*, care se ocupă de explicații, se pune accentul pe sensuri, deși sunt menționate și etimologia sau unele variante formale. Poate că această derută trebuie să ne demontreze ceva și, în plus, să ne oblige deontologic pe toți, profesorii din învățământul preuniversitar și universitar, să-i inițiem mai temeinic pe tineri în lucrul cu dicționarul. Ceea ce nu înseamnă că nu există și o disfuncție în ceea ce privește frecvența apariției dicționarelor noastre în care sunt precizate și sensurile cuvintelor, *DEX*-ul la zi fiind „cam întârziat”, deși s-au făcut eforturi mari pentru resuscitarea lui, inclusiv pentru o variantă online (electronică). În fine, cum se poate remarca și din numeroase alte situații, corelarea perfectă rămâne rarisimă!

Un alt aspect care cred că trebuie discutat este componența colectivului de specialiști de la Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” care au elaborat diferitele ediții ale *DOOM*-ului. *DOOM¹* are 8 autori, având-o ca redactor responsabil pe Mioara Avram; *DOOM²* are 5 autoare, sub coordonarea Ioanei Vintilă Rădulescu; *DOOM³* a fost elaborat de 2 autoare, cu o implicare parțială a celei de-a treia, și a apărut sub aceeași coordonare a Ioanei Vintilă-Rădulescu. Scăderea

evidentă a numărului de cercetori din colectivele de elaborare de la o ediție la alta poate suscita o serie de întrebări, referitoare la volumul de muncă, repartizarea sarcinilor de lucru, asumarea răspunderilor, posibilul subiectivism etc. Evident, din tratarea ansamblului lexical se observă continuitatea principiilor, identificată și în stadiile anterioare ale analizei, declarată de altfel de fiecare colectiv în parte în paginile introductive. Ceea ce nu înseamnă că în lucrări nu apar și diferențe, începând cu materialul lingvistic inserat, pe care *DOOM*² și apoi *DOOM*³ îl îmbogățesc față de prima ediție (chiar dacă se respectă corpusul-matrice al *Dicționarului*), și continuând cu structurarea lucrării, sistemul de simboluri și notații și mai ales, cu aplicarea unor reguli sau excepții privitoare la ortografie, ortoepie și flexiune.

Continuitatea este asigurată totuși prin păstrarea concepției originare, având în vedere că unii autori au participat la elaborarea a două ediții ale *Dicționarului* și chiar la toate trei; în privința edițiilor a II-a și a III-a, care au aceeași coordonatoare, apropierea este mai mult decât evidentă. Și, pentru că m-am referit la scăderea numerică a colectivelor de elaborare, la volumul de muncă și la concentrarea răspunderilor, trebuie să remarc faptul că, prin grija *Comisiei de cultivare a limbii a Academiei Române*, a crescut în schimb numărul referenților. Pentru *DOOM*¹ nu este nominalizat niciun referent, ci se precizează că au fost consultați 17 specialiști din diferite domenii, cărora autorii le-au cerut ajutorul; *DOOM*² are 3 referenți, iar *DOOM*³, 7. Aceștia s-au implicat activ în obținerea formei finale a lucrării, după cum reiese tot dintr-o emisiune „*Vorbește corect!*”, în care Ioana Vintilă-Rădulescu mărturisea că poziția dumneaei față de formele duble (inserate în *DOOM*³) *așază/așează și înșală/înșeală* ar fi fost de neacceptare, dar că referențele au convins-o în final să le introducă în *Dicționar*.

O problemă care nu ține de redactare, ci de interpretarea *Dicționarului*, începând chiar de la titlu, se referă la sigla acestuia, *DOOM*. Având în vedere că abrevierea respectivă se referă la *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* și fiecare literă repezintă inițiala unui cuvânt din titlu (cu excepția ultimelor două), pronunția corectă este „doom”, cu vocale identice în hiat (mai greu de articulat, dar necesară, deci corectă!). Rostirea „dom”, obținută prin contragere (ca și *alcool* – vezi p. 106 - , *findcă* etc.) este greșită. Eroarea îmi amintește și de alte sigle maltratate analog în mass-media, dar și în limbajul cotidian, de pildă, DIICOT (Direcția de Investigare a Infraținuilor de Criminalitate Organizată și Terorism), pronunțată „dicot”. Cu atât mai puțin este posibilă o pronunție precum „dum”, în care cuvântul este „englezit” (oo=u, ca în *bloom*, *hood*...). Pe de altă parte, cred că autorii primei ediții au fost inspirați că n-au mai inclus în siglă și ultimele două inițiale (caz în care ar fi rezultat un acronim prea lung și prea consonantic, DOOMLR).

În acest moment și loc este cazul să ne întoarcem la titlu, așa cum l-am propus: „*Periplu prin DOOM*³...”, adică un drum anevoios prin paginile *Dicționarului*, aproape o expediție științifică de identificare a noutăților, a pricipiilor și regulilor, a clarificărilor mult așteptate, dar și a inconsecvențelor, erorilor și omisiunilor, pentru că, oricum am lua-o, nimic nu-i perfect! Mai întâi, să observăm ceva ce a impresionat încă de la început opinia publică: „*În DOOM*³ *sunt peste 3.600 de articole noi...*” În consecință, pentru necunoscători și cei care nu au răbdarea necesară să ajungă la sursă, limba română are, prin consfințirea *DOOM*-ului, 3.600 de cuvinte noi. Nimic mai neadevărat! Ca să nu mai spunem, naiv. Ce înseamnă de fapt 3.600 de cuvinte? Mult? Probabil că da. Dar asta nu înseamnă că trebuie învățate mâine. În fond, multe sunt

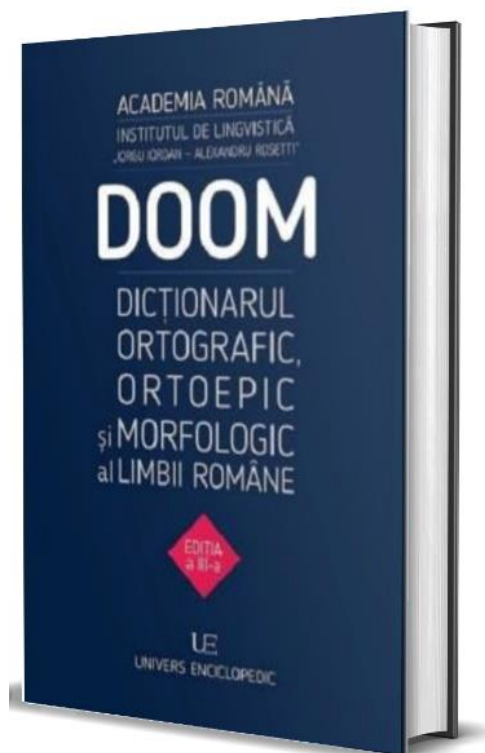

de circulație frecventă, deci lumea le cunoaște, iar lingvistul consemnează starea de fapt! Pe de altă parte, o limbă evoluată nu are numai mii de cuvinte, ci sute de mii. Se estimează că limba română posedă peste 250.000 de cuvinte. M-am exprimat folosind verbul „se estimează”, fiindcă niciun lexicograf, cât ar fi de tenace, nu reușește să le inventarieze pe toate, dintr-un simplu motiv, pentru că limba este un organism viu, care evoluează continuu și se îmbogățește cu noi vocabule. O să vă mirați: „Nu sunt notate toate cuvintele în dicționar?” sau „Nu există niciun dicționar al limbii române care să cuprindă toți termenii?” Nu, pentru că nici nu te-apuci bine de-un dicționar și limba creează/acumulează alte cuvinte. Ca să nu mai spunem că termenii arhaici rămân în limbă, chiar dacă nu se mai folosesc de mult. Odată intrat, cuvântul devine proprietatea limbii respective. Desigur, există și problema ocurențelor (a frecvenței), dar asta e altă poveste. Însă limba nu pierde cuvinte, ea se îmbogățește continuu. Și așa mai pune o întrebare? O limbă este evoluată în funcție de numărul cuvintelor? Cea care are un vocabular mai bogat e superioară celorlalte? Nimic mai fals. În afară de limbile cu un lexic redus, de câteva zeci sau sute de cuvinte, în general vorbite de comunități reduse, de multe ori izolate, celelalte au suficiente mijloace de exprimare, în acestea măsurându-se de fapt calitatea ei. Desigur, nu toate sunt vorbite la fel de mult, pe teritorii la fel de vaste, nu au toate un număr foarte mare de idiolecte (particularități individuale ale vorbitorilor), de graiuri și variante stilistice. Dar concepția corectă este că limbile trebuie considerate la fel, chiar dacă n-au devenit oficiale ori sunt amenințate cu dispariția pentru că numărul lor de vorbitori a scăzut drastic. De aceea deviza Uniunii Europene aplicată și limbilor este „Unitate în diversitate”! În aceste condiții, a decreta că o limbă e superioară pentru că are mai multe cuvinte

este inexact. În primul rând, există mai multe tipuri structurale de limbă, cele care se formează prin compunere, cele derivate, izolantele... Iar dacă studiem lingvistica generală și istoria limbilor, aflăm că, de-a lungul vremii, ideea de perfecțiune s-a schimbat; limbi model au fost considerate sanscrita, greaca veche, latina, franceza, engleza..., ca să mă refer numai la ce este îndeobște cunoscut, pentru că religiile ar mai adăuga, ebraica, araba, slavona, hindi etc. Ca să nu mai vorbim de Extremul Orient. În aceste condiții, ce reprezintă „3.600 de articole noi”? Iar, dacă suntem atenți, o să înțelegem și ce înseamnă „articol” sau „cuvânt-titlu”: este termenul nou introdus în dicționar. Dar nu neaparat un nou cuvânt, care se referă la o altă realitate, sau sinonimul altuia, care desemnează aceeași realitate. Așezarea în *DOOM*³ se face după criteriul formal. Să exemplificăm: +*andrea* (sil. an-drea) este numele popular al lunii decembrie, provenit din numele Sfântului Andrei (apare și în Calendarul bisericesc!); în *DOOM* mai apare de 3 ori ca articol (cuvânt-titlu), +*indrea*, +*îndrea*, +*undrea*. Asta înseamnă că fiecare dintre cele patru intrări (forme) este un cuvânt nou? Desigur că nu!

Trecând în revistă cuvintele care încep cu „a”, am concluzionat statistic faptul că peste 250 de termeni sunt nou introduși, iar peste 140 au modificări ortoepice, ortografice sau morfologice față de edițiile anterioare. Par, per total, destul de mulți, dar, dacă luăm în considerare faptul că noutățile esențiale sunt rare și, de cele mai multe ori, se modifică doar accentul, silabația sau încadrarea morfologică, vom fi de acord că *DOOM*³ nu face altceva decât să îmbogățească inventarul lexical și să pună de acord formele introduse cu variantele majoritare în circulație (limbajul standard). Ceea ce nu este totuși puțin! Interesant, printre altele, este și că autoarele lui *DOOM*³ au constatat la un moment dat că unele cuvinte au avut o traiectorie sinuoasă în ceea ce privește

forma, accentuarea, silabația etc. Consemnând aceasta, le-au reîntors la vechea pronunție! De pildă, *acatíst* din *DOOM*¹ a căpătat în *DOOM*² două accentuări valabile, *acatíst/acátíst*, întorcându-se la o singură accentuare, *acatíst* în *DOOM*³. Și nu este singurul caz.

Apariția unor noi articole (cuvinte titlu) în *Dicționar* nu este cauzată direct de fiecare dată de neologisme, ci de „presiunea sistemului”, care își formează prin capacitate proprie termenii necesari comunicării. Pentru a construi enunțuri, limba română are nevoie de verbe, pe care le obține prin derivare (progresivă sau regresivă): *a abera* (din *aberație*), *a accessoriza* (din *accessoriu*), *a amprenta* (din *amprentă*), *a anonimiza* (din *anonim*), *a anvelopa* (din *anvelopă*); pentru a identifica o anumită calitate sau posibilitate (latentă), atașează sufixul *-itate* unui neologism

franzuzesc, *adresabilitate*, sau împrumută pur și simplu termenul din franceză, *acceptabilitate*. Ca autor al acțiunii, se identifică rolul tematic al agentului: *ambulanțier*, *ameliorator*, *aparținător* (toate din domeniul medicinei) sau *arbitrajist*, *atribuitor*. Li se adaugă substantivele referitoare la ocupație: *antrenorat*, *antreprenoriat* etc. Neologisme propriu-zise sunt: *abietin* (substanță), *advertorial* (presă), *afro-jazz* (muzică), *afterschool* (didactică), *ageuzie* (medicină), *aikido* (sport, japoneză), *aisfild* (câmp de gheață), *alicot* (gastronomie), *apio* (biologie), *all-inclusive* (turism), *așram* (religie, franceză), *audiobook*, *ayatollah* (religie, persană). Unele dintre ele sunt curente, *afterschool*, *aikido*, *all-inclusiv*, *audiobook*, chiar *ayatollah*, în limbajul politic. Altele sunt accesibile doar inițiaților, *așram*. Dar cel mai exotic cuvânt inserat, un termen pe care limba română nu cred că-l cunoaște, este *ayahuasca*, „drog, băutură tradițională folosită în triburile amerindiene ca halucinogen.” În mod evident, acesta n-a ajuns și la noi. Slavă Domnului! Întrebarea e însă din ce cauză apare în dicționar? Pentru o notă de exotism? Sau ca să îmbogățească vocabularul narcomanilor? Eu credeam că mi-am încheiat periplul prin America Latină cu *guarani*, *quebracho*, *quechua* și *quipu*! Și-n felul acesta începem să ne întrebăm cât de mult trebuie extins vocabularul din *DOOM*. Trebuie să cuprindă și cuvinte cu apariție minimală în limbă, sau termeni uzuali, frecvenți în comunicare, pentru care se cuvine să cunoștem normele de vorbire și scriere? Același lucru se poate remarca și în ceea ce privește regionalismele sau cuvintele arhaice. Dacă unele dintre ele își justifică prezența prin apariția în locuțiuni (*anasâna*), ori prin ineditul pronunției (*acioaie*, *aciola*, *acioală*), altele sunt de mult pasivizate (*alestâncă*). Ca și *ahotnic*, pe care l-am promovat în titlu pentru că înseamnă „doritor, poftitor”, dar uneori și

„sânguincios, harnic”. Și uite-așa am făcut și drumul lung dintre *ahotnic* și *ayahuasca*, să arătăm cam pe unde ocolește el, pe unde se întinde cam mult și mai ales cum poate fi scurtat și îmbunătățit, dacă nu cumva i-am putea croi șosea și din alte neologisme, pe care le-am socoti necesare, dar care nu se găsesc în *DOOM*³: *acvaparac*, *afterschooling*, *agramaticalitate*, *airball*, *airsoft*, *aksak*, *Alain Delon*, *alazon*, *alef*, *all time*, *alocutor* și altele...

În final, pentru că mi-am amintit de titlul rubricii pe care vreau s-o inaugurez, îmi reînnoiesc întrebarea: „*Fiecare pasăre pe limba ei?...*” Și-am să răspund până una-alta tot eu: ce ne-am face dacă ar vorbi fiecare pentru el însuși așa cum se pricepe el? Ce babilonie s-ar isca? Ce s-ar mai alege de menirea cea dintâi a limbii? Cum ne-ar mai ajuta ea să ne-nțelegem cu alții și chiar cu noi înșine, atunci când ne-nșirăm gândurile sau ne iscodim conștiința? Să nu uităm deci că nu din ce știe fiecare, separat, se toarce firul limbii, ci din ceea ce grăim împreună. Ce e diferit e ori ieșit din comun, așa cum numai oamenii deosebiți știu să înobileze limba, ori ineptie și vulgaritate, care trebuie îndepărtate cu dispreț și niciodată repetate. Și uite-așa o să încercăm să răspundem la această întrebare, nu dintr-o dată, ci pe rând, la atât de multele sale provocări, pe care limba noastră, cea de toate zilele, ni le pune în față tocmai ca să ne învețe s-o vorbim (și s-o scriem)!

DOOM 3

Răftulescu

Reeditarea, revăzută și adăugită, a volumului *Prin închisori și prin libertate*, volum distins cu numeroase premii literare, surprinde printr-o ținută editorială elegantă. Puterea Poeziei lui Andrei Novac intră în dialog cu subtilitatea ilustrațiilor realizate de Flavia Lupu, făcând din această carte o carte de colecție.

DOCUMENT ISTORIC

Satul Bucovinean

Radu Moțoc

Recent a apărut o broșură (2013) patronată de Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, care abordează un subiect deosebit de interesant: cum protejăm și promovăm satul bucovinean cu destinație turistică.

Lucrarea prezintă un număr de 10 studii de caz, în care este făcută o comparație între o lucrare bine făcută și care respectă o tradiție locală în comparație cu o lucrare prost făcută.

Satele Bucovinei spun povestea civilizației acestei zone. Bucovina ne oferă identitatea, un cadru natural, care ne face să trăim frumos. Dezvoltarea din ultimii ani nu a respectat cadrul natural și cultural al zonei. Bucovina e pe cale să se schimbe ireversibil; casele tradiționale sunt dărâmate, construcțiile noi contrastează prin culori prea stridente, prin dimensiuni și forme cu armonia caselor din jur, cu linia și frumusețea peisajului.

Fig. 1 Casă dintr-un sat bucovinean

Frumusețea zonei este un dar, care implică și o responsabilitate foarte mare: de a păstra tradiția moștenită. Se menționează și faptul că noile construcții ar trebui să

respecte linia tradițională a clădirilor vechi din jur și care nu ar trebui dărâmate.

Turiștii își doresc spații de cazare cu ambient tradițional, dar cu standarde moderne de igienă.

În Bucovina - Țara Fagilor - lemnul a fost materia primă pentru construirea caselor de locuit și a anexelor, a bisericii satului și a inventarului gospodăresc. Tipurile de îmbinări de bârne pentru ridicarea unei case, acoperișurile cu pante abrupte pentru scurgerea zăpezii, sunt doar câteva elemente de autenticitate ale Bucovinei. Spațiul gospodăriei tradiționale cuprindea: grajduri masive pentru creșterea animalelor, cămări pentru depozitat unelte, bucătării de vară, fântâni.

Casa tradițională din lemn a evoluat de la locuința cu o singură încăpere și tindă, cu prispă, la casa de tip cameră-tindă-cameră, cu gang și foișor la fațadă și cămară pe latura din spate .

Învelitoarea tradițională din lemn prelucrat, dranița, a protejat casele Bucovinei de-a lungul timpului și a devenit element de identitate pentru această zonă.

Fig. 2 Poartă de intrare în curte

Fațadele prezintă un contrast plăcut între bârnele din lemn și albul pereților, iar stucaturile în culori sunt în armonie cu mediul, fără nuanțe exagerate. Stucaturile reprezintă simboluri cum ar fi rozeta, vârtejul, cercul, roata solară.

Fig. 3 Prispa și foișorul

Element de legătură cu exteriorul, prispa sau cerdacul a evoluat în timp din nevoia de spațiu funcțional protejat, în gang și foișor, care se încadrează armonios la fațadele caselor tradiționale, iar lemnul prelucrat și tratat corespunzător este un material durabil. De mare efect sunt stâlpii decorați prin cioplire cu motive geometrice sau antropomorfe.

Folosirea materialelor de construcție naturale pentru temelia casei (blocuri de piatră tăiate și fasonate), întregește aspectul armonios al casei. Poarta și gardul delimitează și protejează gospodăria. Față de alte zone ale țării, acestea au proporții moderate, lăsând parțial la vedere ansamblul gospodăresc.

Porțile sunt duble, cu stâlpi din lemn. Gardurile din bârne sau scânduri sunt protejate cu acoperișuri în două ape.

Elemente decorative sunt sculptate pe stâlpii de susținere și la porțile de acces.

Fântânile din gospodării sunt construcții de mici dimensiuni și păstrează tradiționala roată. Este protejată cu acoperiș din draniță și îmbrăcate în scândură traforate sau vergele din lemn. Fântânile sunt și locuri de întâlnire și socializare pentru comunitate.

Comunitățile rurale din Bucovina au marele avantaj de a se afla într-o regiune atractivă, cunoscută și îndrăgită de turiștii români și străini. Bucovina găzduiește importante monumente UNESCO și are un cadru natural de excepție.

Gastronomia contribuie și ea în mod semnificativ la succesul unei vacanțe în Bucovina.

Fațadele caselor, spațiile publice ale satelor și peisajul natural în care se află acestea, crează o atmosferă specifică și trebuie păstrată dacă dorim să atragem turiștii interesați de cultura și civilizația din Bucovina.

Fig. 4 Fântâna

POVESTIRI

Ucigași în serie

Nicolae Bacalbașa

Când intri în spital nu te înfrunți în lumea nevăzută a pericolelor doar cu microbi, infecția nosocomială. Te înfrunți și cu ucigași. Istoricul Bernard Marc a remarcat că criminalii în serie actuali provin în special din lumea medicală. Și acționează temeinic și netulburați. Câteva exemple din cei prinși și condamnați: Neils Hogel, infirmier german, 85 de victime. Frederic Pechier, francez, anestezist la Besanson, 20 de victime presupuse. Daniela Pagialli, asasina care ucidea cu potasiu intravenos.

Condamnat pe viață în 2014 (o singură moarte dovedită, restul certe, dar juridic inabordabile). Donald Harvey, un asistent medical homosexual, un psihopat, a activat netulburat 17 ani. A mărturisit 87 de omoruri, a fost condamnat pentru 35. A debutat în copilărie chinuind animale. A fost depistat întâmplător datorită simțului olfactiv supraacut a unui legist. Autopsiind un accident de circulație, motociclist mort în spital, legistul a simțit miros de cianură! Ce îi mână pe asasini? Compasiunea, dorința de a curma suferințe? Iritarea în fața unei munci obositoare, dorința de a face „curat” la locul de muncă? “Pe cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești” transformată în comerț de întâmpinare? Lucrurile sunt mai complicate. „Iadul este gol și toți diavolii sunt aici” spunea Shakespeare.

Dacă Freud punea la baza acțiunilor noastre sexualitatea, Adler considera că această temelie era dorința de putere. Omul vrea să domine. Mai mult etologia a demonstrat profunda ambiguitate, dualismul structural al omului ca și al rudei sale, cimpanzeul. Suntem o „maimuță bipolară”, prin empatie suntem capabili atât de compasiune cât și de cruzime. Shopenhauer spunea că omul este singurul

animal care poate să provoace durere ca scop în sine altora. Uita, mai exact nu știa de cimpanzei care practică cu plăcere tortura. Amatori de a se îndumnezei aplicând arbitrariul semenilor, câți vrei. Se afirmă că unii din potențații lumii practică pedofilie și sacrificii umane pe insule. S-ar fi și făcut un film despre asta care ar fi costat viața regizorului Stanley Kubrik. Nu ar fi vorba de plăcere în sine ci de enorma plăcere a perversității. Un banc întreba:

Care este diferența între Dumnezeu și doctori ? Răspunsul - Dumnezeu nu se simte doctor. Un exemplu celebru de abuz de încredere în lumea medicală care a permis activitatea unui ucigaș în serie este cazul medicului Marcel Petiot. Acesta a ucis în scop de a le jefui un număr până astăzi neprecizat de victime (27, 50, după alții 60) asasinându-i prin injectare sub pretextul vaccinării. Le injecta doze mamut de morfină. N-ai încredere în domnul doctor Petiot?

N-ai încredere în vaccin? Victimele erau oameni care vroiau să fugă în America de Sud din Franța ocupată de trupele germane. Un medic celebru, Alcxis Carell. filosof totodată („Omul, acest necunoscut”), părintele suturilor vasculare și a transplantului de organe, laureat al premiului Nobel este și mai precis: „La om ura față de aproapele său este de multe ori mai puternică decât dragostea de sine” De la Dostoievski citire: „Omul este un despot din fire, de aceea se complăce în a-i chinui pe alții.” Povestea doctorului Petiot, ghilotinat în Franța după cel de-al doilea război mondial, criminal în serie este pasionantă întrucât un psihopat cu tulburări de comportament timp de o viață, un criminal ce și-a semănat parcursul vieții cu

cadavre a reușit să fie nedepistat, s-a prăbușit târziu și din pur ghinion, și să funcționeze ca un medic de succes. Colegi de pe front în primul război mondial îl caracterizează „intelligență, cultură, educație, umor, nici un scrupul”.

Împărtășea teoria că „morală este opera celor ce posedă ca să își conserve furturile”. Sfida religia și poliția. Se manifestă de mic ca psihopat. Născut într-o familie normală. De mic chinuia animalele, elev trăgea cu revolverul în pisici. Percheziționează ghioldanele colegilor și își însușește ce îi place. Devalizează cutiile poștale. Prins e declarat iresponsabil. Pe front fura de la colegi. După o rănire simulează nebunia, este internat în un azil psihiatric. Nu mai vrea pe front. În 1919 reformat 40%, anul următor 100%, declarat incapabil pentru orice munci fizice și intelectuale. Dar în tot acest timp este student la medicină, absolvind în decembrie 1921. Preocupări pentru magnetism și hipnoză. Din 1922 medic într-un orașel cu 4000 de locuitori. Un individ cu vitalitate exuberantă, amical cu bătrânii, patern cu copiii, galant cu doamnele, consultații gratuite pentru săraci, vaccinări gratuite pentru copii. Își face o reclamă deșănțată „Dr. Petiot este tânăr și doar un tânăr medic poate fi la curent cu metodele născute de progresul care merge cu pași giganti. Din această cauză bolnavii inteligenți au încredere în el.” Face clientelă, face bani.

Firea îl depășește. Fură mici obiecte din casele pacienților. Începe să-și rezolve prin omoruri problemele curente. Tânăra sa servitoare pe care o lasă gravidă dispăre. Nimeni nu se sesizează. Colecționează piese anatomice cu organe sexuale de ambele sexe și literatură și imagini pornografice. Intră în politică, socialist și devine primar al orașelului. Este implicat în alte două asasinări și o incendiere din localitate. Prima este o comerciantă, cel de al doilea mort un martor al fărădelegii care nu își tine gura. Petiot îl invită la un tratament, moare după o injecție și tot

doctorul îi întocmește actul de deces: ruptură de anevrism. Nu pățește nimic.

Practică avorturi. Condamnat cu suspendare pentru excrocherii financiare cu acte medicale. Revocat din primărie pentru excrocherii. Ce contează? Este reales. Fură curent electric, fură din gară cu acte false.

Nu se poate abține. Până la urmă este obligat să plece. Ajunge la Paris și inundă capitala cu reclame deșănțate de care râde toată lumea. Tot Parisul medical se amuză, nu îl ia în serios. E copleșit de clientelă și plin de bani. Dar nu se poate abține. Fură cărți din magazine. Este prins.

Declară la tribunal că este nebun (are acte!) și cere să fie internat. Rămâne la casa de nebuni 7 luni, după care doctorii consideră că s-a vindecat. Revine, clientela crește, cumpără case. În 1942 este acuzat că dă rețete de droguri la toxicomani. Este condamnat la amendă și închisoare cu suspendare. Cu această ocazie pentru a șterge urmele mai ucide două persoane.

Nimeni nu se sesizează. Apoi, în Parisul ocupat de nemți inventează o rețea de evadare în America de Sud. Le ia banii și îi ucide pe naivii plini de speranță. Victime evrei și lume interlopă. Culmea cei din urmă, tipi duri, se lasă păcăliți și uciși.

Că doar nu pot bănuși un doctor! Imaginația lor nu merge până acolo: Nemții află de rețea și două servicii secrete intră în acțiune. I se trimite o „nadă”. Doctorul observă că sunt filați și îl omoară. Este arestat. Sub tortură pozează în membru al rezistenței. Îi este mai convenabil. Tortură serioasă, dar doctorul are moral de oțel și forță de convingere. La final este eliberat contra unei sume uriașe. Și Gestapoul este coruptibil! Din 1944 în Sena sunt găsite multe resturi umane, decupaje de cadavre.

Legistul poliției concluzionează după tehnica secționării că este opera unui medic. Petiot căra cadavrele celor asasinați cu bicicleta căreia îi atașase o remorcă. Este prins când schimbă modul de a se debarasa de cadavre. Le arde și nu anticipează mirosul îngrozitor care rezultă. Când este

arestat de poliție la locul de ardere a cadavrelor îi păcălește că este rezistent și că victimele sunt trădători. Este lăsat să fugă.

Își lasă barbă și se ascunde la un pacient pe care îl păcălește cu aceeași legendă. Între timp poliția găsește 50 de valize (655 kg) cu obiecte ale victimelor (între altele 90 de rochii). După eliberarea Parisului de americani, profitând că în perioada încarcerării a stat cu comuniștii și le-a înțeles sistemul, se înscrie la comuniști, se dă rezistent și ajunge cu acte false căpitan și șef al unei structuri de epurare politică. Epurarea politică însemna asasinat. Sub această protecție conduce asasinat țintite. La unul participă personal, miza fiind o foarte valoroasă colecție de timbre a unui primar de 75 de ani, neimplicat în politică.

Primarul este ucis după ce este torturat. De Gaulle cere să se facă ordine. Este un conflict între generalul de Gaulle venit de la Londra și comuniști. Petiot nu este arestat (este membru al partidului comunist, membru al milițiilor patriotice, căpitan în trupele ex-comuniste tolerate încă) ci răpit de securitatea militară. Unul din membrii bandei sale văzând cum bate vântul istoriei îl denunță și furnizează probe consistente.

Comuniștii îl apără violent dar nu îl pot salva. Apare dosarul cu cei arși în cuptor. Teoria lui Petiot: Am ucis 63 de oameni dar erau sau nemți sau colaboraționiști. Nu asasinat ci acte patriotice! Va fi condamnat pentru 26 asasinat dovedite. În închisoare, până la execuție, scrie poeme și lucrarea “Hazardul învins”, demonstrația matematică a certitudinii de a câștiga la toate jocurile de noroc. Pe peretele celulei a scris: Tot ce am tăcut am făcut din spirit sportiv. Marea problemă este cum se poate desfășura netulburat de nici un mecanism de control spiritul sportiv în medicină.

Răftulescu

Adi G. Secară

HORODOK

ELKON

Când am predat manuscrisul editurii, războiul nu începuse... Poate Grodek-ul lui G. Trakl nu va redeveni un nou simbol al ororii, sub denumirea de Horodok (numele actual al localității din Ucraina)! În text, firul roșu al Terorii se deapănă, de la imposibilitatea unor iubiri autentice până la spaima cărților de a fi trimise la casat, din lipsă de cititori și cititoare. Vrem, nu vrem, Istoria nu a murit, se joacă cu noi, de-a noi, mai scrie și (un fel de poezie... Mai mănâncă oameni, neoameni, copii, cuvinte... Rugăciunile iau forme stranii, dar poate vor fi ascultate!

Adi G. Secară

S
U
M
M
A
R

ARHIVĂ FOTO

1. Lansare proiect – „Trecutul are un nou viitor”
2. Festivalul Internațional de Folclor „Doina Covurluiului”

ARTĂ PLASTICĂ

5. MORPHOCHROMA – Corneliu Stoica
7. DICȚIONAR. Artiști plastici gălățeni (180) – Corneliu Stoica
11. Albumul de Artă *Silviu Catargiu* – Silvia Dumitru

CRONICĂ

13. Povești turbionare – Octavian Mihalcea
15. Clopotele rare ce ne mai aduc aminte – Daniel Marian
17. Viața din oglinda Luminiței Potârniche – Ghiță Nazare
19. Cu stetoscopul pe pieptul subconștientului – Nicolae Bacalbașa

SERIAL

20. Vinul preschimbat în apă – Ion Manea
24. Tragica predestinare a geniului gălățean – Gheorghe Felea
29. Trimisul special din Abis – Elena Netcu
34. FIECARE PASĂRE PE LIMBA EI? Periplu prin DOOM3 de la „ahotnic” la „ayahuasca” – Cătălin Enică

DOCUMENT ISTORIC

40. Satul Bucovinean - Radu Moțoc

POVESTIRI

42. Ucigași în serie – Nicolae Bacalbașa

RĂFTULESCU

16. Polifoniile sinelui – Ovidiu Dunăreanu
23. Armistiții literare – Viorel Dinescu
39. prin închisori și prin libertate – Andrei Novac
44. Horodok – Adi G. Secară

Galatji, cod 800008, str. Domnească, nr. 61
Tel.-Fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590
E-mail: office@ccdj.ro; revistadunareadejos@ccdj.ro
www.ccdj.ro

